

Gibanje MLADI RAZISKOVALCI KOROŠKE

Mladi raziskovalci Slovenije
Področje: zgodovina

KAKO SE NAM IZMIKA ZGODOVINSKA RESNICA

Avtorica: Leoni Jošt

Mentor: mag. Stane Berzelak, prof. zgod. in soc.

Somentorica: Lea Knez, mag. prof. zgod.

2022, Slovenj Gradec

Gimnazija Slovenj Gradec, Gosposvetska 2, 2380 Slovenj Gradec

»Do ganljivosti in zanosa neponovljiv primer trmastega, osornega, požganiškega samorastništva, ki ga živ hudič ne ugonobi, so ob Plebiscitu bile Libeliče, danes komaj znana, po krivici odmaknjena, v žep med državno mejo in Dravo stisnjena vasica zgoraj nad Dravogradom. 1920 so namreč Libeličani pokazali zgodovini tako zelo in tako enkratno zobe, da jih sploh ne bi smeli nikoli pozabiti; kakor ne pozabljamo svojih kmečkih uporov in kakor ne bomo pozabili svojega narodnoosvobodilnega boja.«

(Kmecl, 1993, str. 57.)

Zahvale

Za podporo, svetovanje in pomoč se zahvaljujem profesorju Stanetu Berzelaku, ki je kljub zasedenemu urniku prijazno prevzel mentorsko vlogo. Posebna zahvala gre mentorici Lei Knez za aktivno sodelovanje pri raziskovanju in oblikovanju naloge.

Dr. Jerneju Berzelaku iskrena hvala za pomoč pri izvedbi in analizi ankete.

Zahvala profesorici Alenki Kac Herkovič za praktične nasvete ter profesorici Alenki Rainer za lektoriranje.

Najlepša hvala vsem mojim sogovornikom za gostoljubnost, prijaznost in zgodovinsko bogate pogovore, brez Vas naloga ne bi imela duše.

Zahvala gre tudi vsem dijakom in njihovim profesorjem, ki so prijazno pristopili k reševanju ankete.

In na koncu hvala moji učiteljici zgodovine v osnovni šoli Marjeti Petrovič, ki mi je zgodovino približala in me zanjo navdušila.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	8
1. 1 Cilji naloge	8
1. 2 Potek dela	8
1. 3 Hipoteze.....	9
2 TEORETIČNI DEL.....	9
2. 1 Zgodovinski opis dogajanja pred, med in po koroškem plebiscitu	9
2. 2 Libeliče nekoč in danes	10
2. 2. 1 Zgodovina Libelič	11
2. 2. 2 Koroški plebiscit in posledice	13
2. 2. 3 Šolstvo.....	13
2. 2. 4 Znameniti rop gasilske brizgalne	13
2. 2. 5 Zgodovinske znamenitosti	14
3 PRAKTIČNI DEL.....	16
3. 1 Zgodovinski pogled na spremembo meje po zapisih v slovenskih in nemških časopisih v času ob in po plebiscitu	16
3. 2 Zgodovinski pogled na čas po plebiscitu in spremembo meje v drugih publikacijah..	19
3. 3 Zgodovinski pogled na čas po plebiscitu in spremembo meje v učbenikih za osnovno in srednjo šolo.....	19
3. 4 Zgodovinski pogled na čas po plebiscitu in spremembo meje skozi oči koroških poznavalcev zgodovine.....	23
3. 4. 1 Intervju z dr. Marjanom Linasijem in Marjanom Kosom.....	23
3. 4. 2 Intervju z Adrijanom Zalesnikom	25
3. 4. 3 Intervju z Jožkom Hudlom.....	27
3. 4. 4 Intervju z Jokejem Logarjem	28
3. 4. 5 Intervju z Milanom Pikom	30
3. 5 Avdio-vizualni vir (dokumentarni film)	31
3. 6 Spletni viri	32

4 ANALIZA ANKETE	32
5 ZAKLJUČEK.....	39
5. 1 Vrednotenje hipotez.....	41
6 VIRI IN LITERATURA	44
6. 1 Viri.....	44
6. 1. 1 Ustni viri	44
6. 1. 2 Časopisi.....	44
6. 1. 3 Avdio-vizualni viri.....	45
6. 1. 4 Spletni viri.....	45
6. 1. 5 Slikovno gradivo	46
7 PRILOGE	49
Priloga 1: anketa za dijake.....	49

KAZALO SLIK

Slika 1: Zemljevid Libelič.....	11
Slika 2: Mejni prehod Libeliče.....	11
Slika 3: Libeliče leta 1903.....	12
Slika 4: Pogled na Libeliče danes.....	12
Slika 5: Libeliški grb.....	13
Slika 6: Gasilska brizgalna v Libeličah.....	14
Slika 7: Staro župnišče s plebiscitnim muzejem, črno kuhinjo in staro učilnico	14
Slika 8: Kostnica sv. Mihaela.....	15
Slika 9: Kmečka zbirka	15
Slika 10: Časopis Tabor o slavju v Libeličah.....	18
Slika 11: Avstrijski časopis.....	19
Slika 12: Plebiscitno območje na južnem Koroškem.....	20
Slika 13: Zemljevid izgubljenih in pridobljenih območij	23
Slika 14: Avstrijska plebiscitna propaganda..	31

SEZNAM GRAFOV

Graf 1: Kaj pomeni beseda plebiscit?	33
Graf 2: H kateri državi so pripadali Slovenci južno od Drave v času koroškega plebiscita? ..	34
Graf 3: Kako so na plebiscitu glasovali v coni A?	34
Graf 4: Zakaj so pri dokončni vzpostavitvi severne meje pomembne Libeliče?	35
Graf 5: Katero avstrijsko mesto je Labot?	36
Graf 6: Kako rečeš? Bleiburg-Pliberk.....	36
Graf 7: Kako rečeš? Völkermarkt-Velikovec.....	37
Graf 8: Kako rečeš? Klagenfurt-Celovec.....	37
Graf 9: Kako rečeš? Villach-Beljak.....	38
Graf 10: Kako rečeš? Leifling-Libeliče.....	38

POVZETEK

Raziskovalna naloga z naslovom Kako se nam izmika zgodovinska resnica predstavi dogodke na koroško - avstrijski meji po plebiscitu 1920. Letos mineva 100 let od svojevrstne zgodovinske zmage prebivalcev Libelič in njihove uspešne priključitve matičnemu narodu.

V nalogi so navedena znana zgodovinska dejstva ter doživljanje in poznavanje dogodkov med prebivalci Libelič in okolice.

Med pisanjem naloge me je vodilo prepričanje, da je zgodovina živa veda in se zato njena resnica skozi čas pod vplivom različnih dejavnikov lahko spremeni. Med dejavniki, ki vplivajo na interpretacijo zgodovine, so zagotovo narodna zavest, osebna prepričanja ter vrednote.

Z anketo sem želela pridobiti podatke o poznavanju obdobja in prepoznavanju pomena dogodkov v Libeličah po koroškem plebiscitu pri dijakih danes.

Ključne besede: koroški plebiscit, Libeliče, meja, narodna zavest, Kraljevina SHS

ABSTRACT

This research paper, titled "When Historical Truth Eludes Us," illuminates the time and activities that took place in the Slovenian-Austrian border in the Carinthia region in the years after the so-called Carinthian plebiscite. In 2022 we are celebrating the 100th anniversary of a unique victory in a small village called Libeliče. They managed to change the border and join the Slovenian nation in former Yugoslavia. I did some research and wrote down the historical facts and some true stories of Libeliče villagers and Slovenian people living in Austria near the border. I believe that history is very much alive and the historical facts can change due to different influences.

I believe that national character, personal values and beliefs can influence the understanding of an event.

Using a questionnaire I was trying to gain information about the knowledge of these events among young people today.

Key words: Carinthian plebiscite, Libeliče, border, national character, Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes

1 UVOD

Koroški plebiscit in njegov pomen za našo regijo in Slovence je v stroki kar dobro raziskana tema, ki so jo obravnavali mnogi koroški zgodovinarji. Med njimi je vsekakor potrebno omeniti Marjana Linasija in Marjana Kosa, avtorja brošure Koroški plebiscit, ki je izšla ob 70. in 100. obletnici plebiscita. Novinar Lojze Kos je obdobju med letoma 1920 in 1922 posvetil knjižico, v kateri je predstavil zgodovinska dejstva ter pričevanja oseb.

Libeliče in njeni prebivalci si za svoje zgodovinsko dejanje spreminjanja že določene državne meje zaslužijo spoštovanje, z nalogo bi rada njihovo vlogo in pomen ob 100. obletnici dogodka osvetlila. Nekateri vidijo celo simbolično povezavo med zmago Libeličanov leta 1922 in osamosvojitvijo Slovenije leta 1991.

1. 1 Cilji naloge

Namen moje naloge je raziskati zgodovinska dejstva in oblikovanje zgodovinskega spomina na primeru spreminjanja meje Libelič po Koroškem plebiscitu in priključitve Libelič k matičnemu narodu v Kraljevino SHS. Osvetliti in predstaviti želim zgodovinski dogodek v naši lokalni zgodovini. Priključitev Libelič je namreč edini primer pridobitve ozemlja za Slovence med obema svetovnjima vojnama. Sto let je primeren časovni razpon za preučevanje pisnih in ustnih virov, saj živih prič dogodku ni več.

1. 2 Potek dela

Raziskovalno delo temelji na preučevanju in analizi časopisnih virov, učbenikov, publikacij ter pričevanj, ki govorijo o Koroškem plebiscitu in času po njem.

Predstavljam doživljanje obdobja po pripovedih gospodov Adrijana Zalesnika, lokalnega vodiča in nekdanjega predsednika Kulturno prosvetnega društva Libeliče, Marjana Linasija ter Marjana Kosa iz Koroškega pokrajinskega muzeja ter Jožka Hudla, Jokeja Logarja in Milana Pika, pomembnih kulturnikov z avstrijske Koroške.

Raziskala sem snov o obdobju plebiscita in po njem v zgodovinskih učbenikih za osnovno in srednjo šolo. Dodala sem še spletne zadetke ter avdio vizualni vir.

Uporabljeni sta bili neeksperimentalni metodi, anketa in intervju. Spletna anketa med dijaki gimnazij Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Novo mesto ter dijaki slovenske gimnazije v Celovcu je bila opravljena s pomočjo metodologa dr. Jerneja Berzelaka in dopolnjuje raziskovanje pisnih in ustnih virov.

1. 3 Hipoteze

Postavila sem tri hipoteze. Dve hipotezi temeljita na predvidevanju rezultatov ankete, tretja se navezuje na raziskovanje pisnih in ustnih zgodovinskih virov.

- Danes le redki dijaki poznajo vlogo Libelič in njenih prebivalcev v boju za spremembo slovenske meje po Koroškem plebiscitu.
- Slovenske besede se na obeh straneh severne meje izgubljajo (ob možnosti izbire večkrat izberemo nemško ime).
- Narodna zavest vpliva na interpretacijo zgodovinskih dogodkov.

2 TEORETIČNI DEL

2. 1 Zgodovinski opis dogajanja pred, med in po koroškem plebiscitu

Slovenci smo bili do konca prve svetovne vojne del Avstro-Ogrske monarhije in kot narod predstavljali le majhen delček v mozaiku države z več kot 51 milijoni prebivalcev. (povz. po Linasi, Kos, 2020, str. 10.)

Približno 1,3 milijona Slovencev je bilo takrat razdeljenih na več dežel: Kranjsko, Štajersko, Goriško in Koroško. Slovenci na Koroškem so bili v najmanj ugodnem položaju, saj so po številu prebivalstva leta 1910 predstavljali le še 21 odstotkov prebivalcev dežele Koroške. Intenzivni poskusi njihovega zatiranja so bili stalnica. Po 1. svetovni vojni je s propadom Avstro-Ogrske nastala Država Slovencev, Hrvatov in Srbov, en mesec kasneje pa Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS). (povz. po Linasi, Kos, 2020, str. 10; 16; 19; 44.)

Prebivalci Libelič so se želeli priključiti k novi državi, vodila so jih narodna zavest, vztrajnost in, kot sami radi priznajo, libeliška trma.

Na mirovni konferenci v Parizu so določili, da bodo o meji med Avstrijo in Kraljevino SHS odločali na ljudskem glasovanju, imenovanem koroški plebiscit. Ozemlje plebiscitnega območja so razdelili na dve coni, A in B. Cona A s sedežem v Velikovcu je zavzemala predele Koroške z večinsko slovenskim prebivalstvom, cona B s Celovcem pa je potekala severno od cone A z mešanim prebivalstvom. Plebiscit se je najprej izvedel v južnem delu v coni A in v primeru, da bi se večina prebivalcev v coni A opredelila za Republiko Avstrijo, glasovanja v coni B ne bi izvedli. (povz. po Linasi, Kos, 2020, str. 45-46.)

Težko je zanesljivo opredeliti, kaj je pogojevalo odločitvi prebivalcev plebiscitnega ozemlja, da so se s skoraj 60 % večino odločili za Avstrijo. Eden od dejavnikov je bilo prepričanje o boljši prihodnosti ob naprednejšem ekonomskem položaju Avstrije. Tako je cona A z mejo 2 km zahodno od Libelič postala del Avstrije. (povz. po Linasi, Kos, 46-48; 56.)

Kmalu so Slovenci spoznali, da obljub o spoštovanju manjšinskih pravic oblast ne uresničuje, nemščina je postala edini uradni jezik, izginjali so dvojezični napisi, ob štetju prebivalstva je bil delež Slovencev vedno manjši. (povz. po Linasi, Kos, 2020, str. 16-20.)

V tem obdobju je vas Libeliče, kljub priključitvi Avstriji, ostala izrazito slovenska vas. Na plebiscitu so se Libeličani z več kot polovico glasov (57 % : 43 %) opredelili za priključitev Kraljevini SHS. Želja po združitvi z matičnim narodom ni zamrla, zato so Libeličani zahtevali prestavitev meje. Njihov upor trenutni ureditvi se je nadaljeval, premikali so državne mejne kamne, organizirali vaško stražo za obrambo pred nemčurji¹ in orožniki, organizirali zborovanja po okoliških kmetijah, prepevali slovenske pesmi, nosili letake preko meje. Najaktivnejši posamezniki v tem svojevrstnem boju v zgodovini Slovencev so bili župnik Anton Vogrinec, ravnatelj šole Janko Gačnik ter šolski nadzornik Rudolf Mencin. Aktivnosti Libeličanov so dosegle slovenski politični vrh, ki se sprva ni zelo aktivno vključeval v reševanje meje v Libeličah. Rudolf Mencin je bil povabljen v Komisijo za mejna vprašanja, ki je po večmesečnem preučevanju dejstev sprejela kompromisno rešitev. Libeliče so priključili k Kraljevini SHS, Avstrija pa je dobila nekaj ozemlja na levi strani Drave. (povz. po Linasi, Kos, 2020, str. 56-62.)

30. 9. 1922 so Libeliče izročili jugoslovanski upravi. 1. oktobra je bilo v Libeličah veliko slavlje, s katerim so proslavili zmago, svojo narodno osvoboditev. Po spremembi meje so bili prijatelji, sorodniki in znanci razdeljeni v dve državi. Avstrija poraza ni mirno prenesla, pred odhodom so vas oropali. (povz. po Linasi, Kos, Koroški plebiscit, 2020 str. 56-62.)

2. 2 Libeliče nekoč in danes

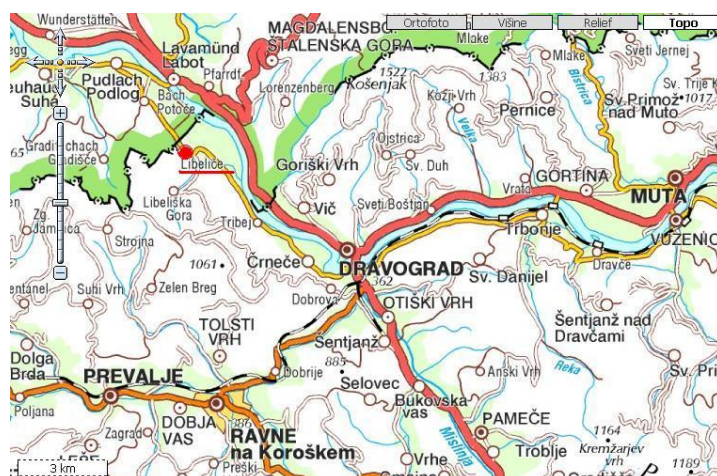
“Libeličani so znani po svoji tradicionalnosti, zgovornosti in prijaznosti. Vsakega obiskovalca, ki ga pot zanese v to koroško vas, ujeto med reko Dravo, državno mejo in Strojno, že po nekaj besedah sprejmejo za svojega. In ko ljudje po krajšem ali daljšem postanku zapuščajo kraj,

---

¹ Nemčur: slabšalno pripadnik nenemškega naroda, zavzemajoč se za germanizacijo. Vir: <https://fran.si/iskanje?View=1&hs=1&Query=nem%C4%8Dur>.

odhajajo z občutkom, da so se poslovili od prijateljev, ki jih že dolgo poznajo in h katerim se bodo še vrnili.” (Kos et al., 2004, str. 1.)

Libeliče, nemško Leifling, so obmejno gručasto naselje, ki leži ob robu Libeliškega polja pod Libeliško goro. Število prebivalcev že nekaj stoletij ostaja enako, med 200 in 300. V krajevno skupnost so poleg vasi vključeni zaselki Gorče, Tribej, Libeliška gora ter samotne kmetije na obronkih Strojne in del Črneške gore. Libeliče so ena izmed najmanjših vasi v Sloveniji, del občine Dravograd. (povz. po <https://sl.wikipedia.org/wiki/Libeli%C4%8De>.)

Slika 1: Zemljevid Libelič. Vir: <https://www.libelice.si/>.

Slika 2: Mejni prehod Libeliče. Vir: Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

2. 2. 1 Zgodovina Libelič

Zgodovinarji prvič omenjajo kraj v devetem stoletju, v času vladanja frankovskega kralja Karla Velikega. Kraj se je počasi razvijal, Martinova cerkev in kostnica sta ostanka iz srednjega veka. Prvi pisni viri o libeliških podložnikih segajo v leto 1524. Leta 1751 je papež Benedikt XIV

ukinil Oglejski patriarh, od 1792 so Libeliče sodile pod okrilje lavantinskih škofov. (povz. po Kos et al., 2004, str. 2.)

Slika 3: Libeliče leta 1903. Vir: <https://www.kamra.si/mm-elementi/pogled-na-libelice-leta-1903/>

V začetku 19. stoletja so bile Libeliče še povsem slovenska vas, a kot večina podobnih vasi podrejene nemškemu prebivalstvu. Leta 1849 so postale občina in obdržale ta status do leta 1933. Z napredkom industrije in gospodarstva se je v vasi povečal delež nemško govorečega prebivalstva. V Libeličah je bil velik splavarski pristan za trgovanje v smeri Labota in Pliberka. (povz. po Kos et al., 2004, str. 2-4.)

Slika 4: Pogled na Libeliče danes. Vir: <https://www.libelice.si/predstavitev/naselje-2/>.

2. 2. 2 Koroški plebiscit in posledice

Čas po 1. svetovni vojni je bil za Koroško zgodovinsko usoden. Na plebiscitu so se Libeličani izrekli za Kraljevino SHS, a zaradi splošnega izida glasovanja v coni A prišli pod Avstrijo. Te odločitve niso mogli sprejeti, z odločnim dvoletnim uporom so bile 30. 9. 1922 Libeliče z okolico slovesno priključene h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Med drugo svetovno vojno so bili mnogi prebivalci poslani v taborišča, del domačinov so izselili v Srbijo, več vaščanov je v vojni umrlo. Pri maloštevilnih prebivalcih je vsak posameznik pomenil veliko izgubo. (povz. po Linasi, Kos, 2020, str. 56-62.)

2. 2. 3 Šolstvo

Začetki šolstva v Libeličah segajo v leto 1811. Današnja osnovna šola je bila zgrajena 1908, v njej je do leta 1974 pouk potekal vseh osem let osnovne šole, kasneje je šola postala podružnica OŠ Dravograd. V prostorih šole je danes tudi vrtec. Libeličani so na svojo šolo izjemno ponosni in se trudijo za njeno ohranitev. (povz. po Logar, 1994, str. 180-182.)

2. 2. 4 Znameniti rop gasilske brizgalne

Leta 1912 so v Libeličah kupili novo ročno brizgalno, ki je postala del plebiscitne zgodovine. Po priključitvi h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev se je med dve državi razdelilo tudi gasilsko društvo. Avstrijski gasilci so brizgalno iz Libelič odpeljali v Potoče. To je bil hud udarec za ponos libeliških gasilcev, zato so leto dni skrbno načrtovali, kako jo bodo dobili nazaj. Vaški fantje so neke noči podkupili žandarje na meji in v skladišču v Potočah vzeli brizgalno, njena kolesa so z namenom zmanjšanja hrupa zaščitili s cunjami in jo uspešno pripeljali nazaj v Libeliče. Brizgalna je dve leti predstavljala jabolko spora med sosedi. Šele požar leta 1925, ko so gasilci obeh vasi združili moči, je delno ublažil nasprotja med njimi. Spor je še vedno v zavesti ljudi na obeh straneh meje. (povz. po Kos et al., 2004, str. 4.)

Danes je brizgalna upodobljena tudi na libeliškem grbu in je simbol obmejnega sodelovanja in prijateljstva.

Slika 5: Libeliški grb. Vir: <https://www.libelice.si/>.

Slika 6: Gasilska brizgalna v Libeličah. Vir: Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

2. 2. 5 Zgodovinske znamenitosti

Obdobje pred plebiscitom in po njem prikazuje stalna muzejska zbirka, ki so jo na pobudo Libeličanov odprli leta 1997 v prostorih župnišča ob robu vasi. Razstava je razdeljena na tri tematske sklope, prvi sega v sredino 19. stoletja, ko se je začel proces ponemčevanja koroških Slovencev, v drugem delu je predstavljen propagandni material obeh strani. V tretjem delu zbirke je prikazan dvoletni boj Libeličanov za izločitev iz avstrijske države in priključitev matičnemu narodu. (povz. po <https://www.kpm.si/razstave/koroski-plebiscit/>.)

Slika 7: Staro župnišče s plebiscitnim muzejem, črno kuhinjo in staro učilnico. Vir: Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

Kostnica sv. Mihaela iz 12. stoletja je ena od treh ohranjenih kostnic v Sloveniji. (povz. po

[https://www.libelice.si/predstavitev/kostnica/.](https://www.libelice.si/predstavitev/kostnica/))

Slika 8: Kostnica sv. Mihaela. Vir: Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

Kmečka zbirka je postavljena v gospodarskem poslopju župnišča, vsebuje približno 800 kmečkih in rokodelskih orodij, ki so jih darovali domačini. Zbirka prikazuje delo na kmetijah od druge polovice 18. stoletja na območju Libelič, Libeliške gore in Gorč. Črna kuhinja iz časa med 17. in 18. stoletjem je ena največjih ohranjenih v Sloveniji, v njej je sestavljena krušna peč in ognjišče s kuharskimi pripomočki. Prajzova kašča je okoli 100 let staro poslopje, ki je bilo namenjeno shranjevanju žita ter dimljenega mesa. (povz. po Kos et al. 2004. str. 7-8.)

Slika 9: Kmečka zbirka. Vir: Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

3 PRAKTIČNI DEL

3.1 Zgodovinski pogled na spremembo meje po zapisih v slovenskih in nemških časopisih v času ob in po plebiscitu

Veliko podatkov sem pridobila iz časopisov. Raziskovala sem zapise obeh strani, pridobila sem več slovenskih zapisov in le peščico nemških člankov. Čas po koroškem plebiscitu je bil za Korošce zelo čustven, prežet sprva z razočaranjem in jezo, nato vero in upanjem v spremembo, ves čas s strahovi pred ponemčevanjem in vedno z željo, da se vendar pridružijo sonarodnjakom v novi državi.

V članku z naslovom *Koroška izgubljena?*, ki je bil objavljen v **Ptujskem listu** oktobra 1920 razmišljajo o vzrokih za poraz na plebiscitu, pripišejo ga neodločnosti, medstrankarskim nesoglasjem, neenotnosti, ne dvomijo pa o slovenski pameti in dejstvu, da smo se iz izkušnje veliko naučili. Pozivajo armado k zasedbi ozemlja, ki je bilo s plebiscitom izgubljeno. Prepričani so, da Koroška ni izgubljena in to razmišljanje nedvomno podpre število volivcev, ki so na plebiscitu glasovali za Slovenijo in teh je bilo 15278. (*Koroška izgubljena?*. Ptujski list, 17. oktober 1920, letnik 2, št. 42.)

»1. 10. 1922 bo ostal Libeličanom kot najpomembnejši dan v njih krajevni zgodovini v trajno lepem spominu.« Tako je v časopisu **Slovenski narod** zapisal avtor članka. (*Košček koroške zemlje osvobojen*. Koroški Slovenec, 11. oktober 1922, letnik 55, št. 231.)

Po razmejitvi leta 1922 v **Koroškem Slovencu** spregovorijo o preteklih letih z besedami: »Težek jarem je bil nemškutarski, zato smo pa zdaj bolj veseli, ker imamo zopet v svoji sredi našega ljubljenežga župnika Vogrinca. Moral je pred nemškutarji bežati. Kdor ni trolbil v nemčurski rog, mu je bilo gorje!« (*Libeliče*. Koroški Slovenec, 29. november 1922, letnik 2, št. 48.)

V časopisu **Jutro** navajajo, da je rezultat plebiscita tak, ker so bili ljudje neodločni in so omahljivci omahnili na drugo stran. (*Jutri je druga obletnica koroškega plebiscita....* Jutro, 10. oktober 1922, letnik 3, št. 240.)

V časniku **Jugoslavija** v februarju 1922 pozivajo vodilne politike nove države, da naj priskočijo na pomoč in Libeliče, ki sodijo k Dravogradu, rešijo nemškega tlačanstva. (*Koroško*. Jugoslavija, 16. februar 1922, letnik 5, št. 88.)

Koroški Slovenci, vključno z Libeličani so bili predmet številnih provokativnih dejanj s strani Avstrijcev, Nemcev in t.i. Heimatdienstlerjev, zmerjali so jih, pretepali in ustrahovali. V

časopisu **Straža** navajajo, da so bili nemčurji po plebiscitu pijani od zmage, da so oblastno nosili glavo pokonci, v rokah pa kol, pripravljen za mirne Slovence. Libeličane, ki so želeli v cerkev k maši, je na primer eden od nemčurjev tepel s kolom. (*O nasilju na Koroškem*. Straža, 21. april 1922, letnik 14, št. 47.)

Vsi pristaši nemškega naroda in države Avstrije so se jasno zavedali svojih dejanj in posledic, saj so zagrizeni nemčurski kmetje, kot pravi **Straža**, po sklepu razmejitvene komisije hitro spakirali in pobegnili v Avstrijo. Bali so se posledic svojih dejanj. (*O nasilju na Koroškem*. Straža, 21. april 1922, letnik 14, št. 47.)

Senžermenska mirovna pogodba, ki je bila sprejeta 10. 9. 1919, vsebuje določbe za zaščito jezikovnih ali verskih manjšin. V členih 66 in 68 je poseben poudarek na pravicah do uporabe maternega jezika v vsakdanjem življenju, tudi v časopisih, na uradih ter obljublja pouk v svojem jeziku v ljudskih šolah. Po porazu na plebiscitu je bilo slovenski manjšini obljubljeno marsikaj, od spoštovanja maternega jezika in gospodarskega napredka, do splošne blaginje, ki je novonastala jugoslovanska država ne more zagotoviti. (povz. po https://www.nsk.at/aktualno_aktuell/detail/sl/sto-let-senzhermenske-pogodbe; http://www.zgodovina.eu/slovinci/koroska/senzermen_pog.htm.)

Resnično stanje pa je bilo za manjšino Slovencev v virih predstavljeno drugače. V več člankih teče beseda o šolstvu. Opisujejo, da so bile že od leta 1870 šole dvojezične, statistični podatki iz leta 1914 kažejo, da se je 12000 slovenskih otrok in 1800 nemških otrok šolalo v 77 dvojezičnih in 22 nemških šolah. Samostojnih slovenskih šol ni bilo. Po plebiscitu so se razmere v šolstvu za Slovence poslabšale. Vsi slovenski učitelji, ki so v času plebiscita izrazili podporo narodu, so morali državo zapustiti. (*K šolskemu vprašanju slovenske manjšine v Avstriji*. Koroški Slovenec, 26. april 1922, letnik 2, št. 17.)

Koroški Slovenec 15. 3. 1922 opiše šolo v Libeličah, v lepi stavbi z nemškimi učitelji, ne rednim poukom, pri katerem se otroci niso več učili pisati in računati, po njihovem mnenju so v otrocih zatirali ljubezen do svojega jezika. (*Libeliče*. Koroški Slovenec, 15. marec 1922, letnik 2, št. 11.)

Že večkrat omenjen 1. 10. je bil za Libeličane velik dan. Časopis **Tabor** dva dni kasneje objavi članek z naslovom *Narodni praznik v osvobojenih Libeličah*. Vaščani so bili srečni, gostoljubno so pozdravljali obiskovalce, pomembne goste, govorce, iskreno so se razveselili župnika Vogrinca, ki se je zdaj lahko vrnil domov. (*Narodni praznik v osvobojenih Libeličah*. Tabor, 3. oktober 1922, letnik 3, št. 223.)

Govor učitelja Doberška z Leš ima še danes močan naboj: »Tiha, a skeleča bol nas spremlja vse od onega dneva, ko smo ne po lastni krivdi izgubili svojo ljubljeno ožjo domovino. Ta bol nas spremlja na vseh potih, ž njo legamo spat, ž njo sanjamo, ž njo delamo. Osvobodjene Libeliče pomenijo za nas tolažbo, jačenje naših upov, a ta naša bol preje ne preneha, prej se ne naseli pravo veselje in pravo zdravje v naša srca predno ne bodo osvobodjeni vsi naši koroški bratje, vsi združeni z nami v svobodni Jugoslaviji.« (Košček koroške zemlje osvobojen. Slovenski narod, 11. oktober 1922, letnik 55, št. 231.)

Slika 10: Časopis Tabor o slavu v Libeličah. Vir: *Narodni praznik v osvobojenih Libeličah*. Tabor, 3. oktober 1922, letnik 3, št. 223.

Tudi v **Jutru** in **Novi pravdi** ponosno opisujejo rezultate dvoletnega truda in veliko slavlje ob priključitvi Libelič k Jugoslaviji. (*Osvobodilna slavnost v Libeličah*. Jutro, 3. oktober 1922, letnik 3, št. 234 in *Poročila z dežele*. Nova pravda, 7. oktober 1922, letnik 3, št. 40.)

Nasprotno **avstrijski časopisi** navajajo izgubo Libelič leta 1922 z besedami: »Z otožnostjo se spomnimo na tiste Nemce v Libeličah, ki so istega dne prešli pod Jugoslavijo. Ostanite zvesti Korošci, ostanite pokončni Nemci! Tudi za vas bo spet - upamo, da prav kmalu - posijalo sonce

odrešitve!« (Zum 10. Oktober 1922. Unterkärntner Nachrichten, 7. oktober 1922, letnik 36, št. 40.)

V avstrijskih časopisih sem našla še dva članka, prvega v *Unterkärntner Nachrichten* z dne 8. 12. 1923, ki govori o ropu libeliške brizgalne, Slovence imenujejo jugoslovanski banditi. (*Bach bei Lavamünd*. Unterkärntner Nachrichten, 8. december 1923, letnik 37, št. 49.)

Slika 11: Avstrijski časopis. Vir: Unterkärntner Nachrichten, 8. december 1923, letnik 37, št. 49.

Drugi članek je v *Kärntner Bauernbote* z dne 7. 10. 1922, v katerem avtor poroča o spremembi meje, o izgubi zemlje na eni strani (Libeliče) ter ponovni pridružitvi Lorenzenberga in Weihensteina k Avstriji. (*Kärntner Landtag*. Kärntner Bauernbote, 7. oktober 1922, letnik 30, št. 41.)

3.2 Zgodovinski pogled na čas po plebiscitu in spremembo meje v drugih publikacijah

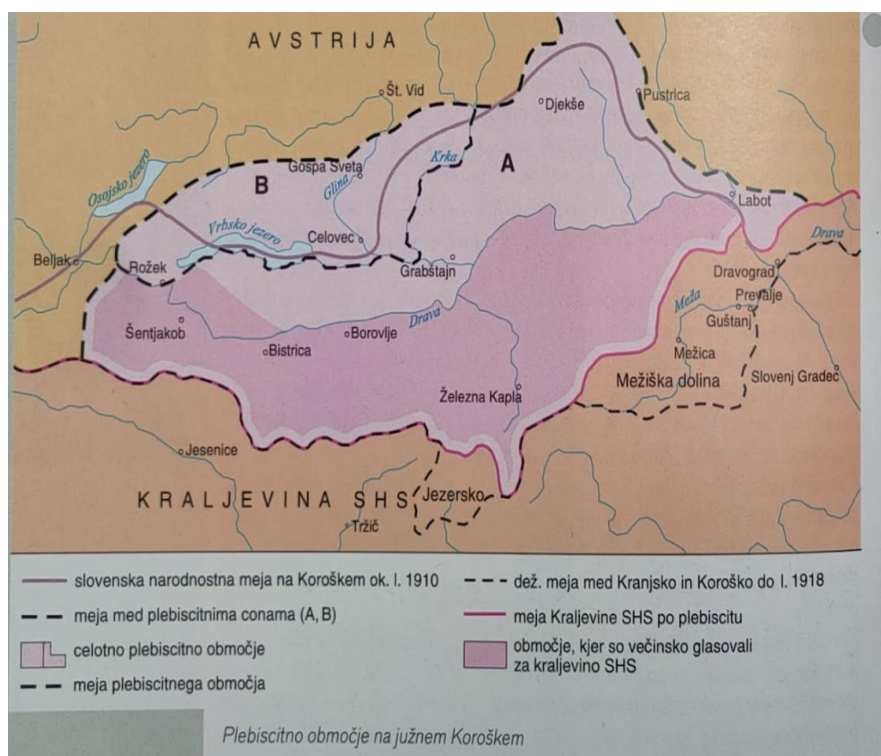
V knjižici Libeliče 1920-1922 je Lojze Kos zapisal intervju z gospodom Ivanom Ridlom, nekoč mežnarjem v Libeličah, ki je bil v plebiscitnem času še mlad fant. To je eden redkih pisanih spominov. O 1. 10. 1922 pripoveduje: »Zvečer smo imeli še velik shod pri nekem kmetu in že takrat smo dobili sporočilo, da je stvar rešena nam v korist, toda nihče ni tega jemal kot dokončno resnico, že večkrat smo nasedli takšnim lažnim alarmom, ki so nas najprej vzradostili, takoj nato pa potisnili v še večje težave. Toda tokrat je bilo res. Zgodaj zjutraj sem zaslišal petje na vasi, takoj zatem še gasilsko godbo, ko je zatulila še sirena, mi je skoraj srce počilo od veselja. Malo sem jokal, malo pel, pa pil, veste, težko je to opisati - mislim, da so besede pre plehke za to.« (Kos, Hudej, 1982, str. 16-17.)

3.3 Zgodovinski pogled na čas po plebiscitu in spremembo meje v učbenikih za osnovno in srednjo šolo

Zanimalo me je, koliko se učenci in dijaki o plebiscitu in Libeličah učijo pri pouku v šoli.

V učbeniku **Zgodovina 4 za srednje šole, avtorja Aleša Gabriča in Mateje Režek** je z nekaj besedami opisan plebiscit, ni pa obrazložitve o spremembi meje v letu 1922. Naklonjenosti avstrijski oblasti je botroval ekonomski vidik zaradi prepričanja o možnostih uspešnejšega gospodarstva in nezaupljivost v novonastalo državo pod srbsko prevlado. Opisan je proces ponemčevanja Slovencev ter omejevanje uporabe slovenskega jezika. O dogodkih v letu 1922 ni zapisa. (Gabrič, Režek, 2011, str. 221-222.)

Slika 12: Plebiscitno območje na južnem Koroškem. Vir: Gabrič, Režek, 2011, str. 222.

V učbeniku **Zgodovina 2 za tehniške in druge strokovne šole avtor Stane Berzelak** navaja, da je nerešeno mejno vprašanje novonastale jugoslovanske države najbolj prizadelo Slovence, saj so jih razdelili med več različnih držav. Taka delitev je bila posledica sklepov pariške mirovne konference. Spomladi leta 1919 je prišla na Koroško ameriška mirovna komisija, ki je pod vplivom informacij, pridobljenih od nemškega prebivalstva, ocenila, da bi bila za koroške Slovence bolj smiselna priključitev k Avstriji. Predlagali so, da meja poteka čez Karavanke. Navaja tudi, da so na pariški mirovni konferenci odločili, da se na Koroškem izvede plebiscit. Poudari pomen živahne plebiscitne propagande, ki je govorila v prid Avstrije, predvsem na račun ekonomskega napredka. V nadaljevanju opiše potek plebiscita, poudari vlogo velesil ter neodločnost ljubljanske vlade. Naveden je datum plebiscita ter število in odstotek glasov za vsako stran. Vloga Libelič pri oblikovanju in spreminjanju meje v letu 1922 ni omenjena. (Berzelak, 2007, str. 85-89.)

Sodobna zgodovina, zgodovina za 4. letnik gimnazije, avtor Božo Repe.

Avtor opiše prihod ameriške delegacije na področje nedefinirane meje, izpostavi pomen velike nemške propagande za priključitev Koroške k Avstriji, ob tem poudari, da je delegacija dobila enostranski pogled na situacijo, saj so prišli na obisk v času hude zime z veliko snega in so spoznali le prebivalce ob večjih poteh, ki pa je bilo večinoma nemško. Po obisku Maribora so se vsi člani delegacije, z izjemo enega, opredelili za potek meje po Karavankah, eden je predlagal potek meje po Dravi. V učbeniku je navedena odločitev delegacije o plebiscitu. Opisani so različni pogledi pomembnih držav o poteku severne meje. Razložena je delitev na con A in B ter pravila izvedbe plebiscita. Opisana je intenzivna nemška propaganda, metode izsiljevanja, podkupovanja. Plakati in letaki so napovedovali, da bo koroškega kmeta uničila konkurenca poceni vojvodinskega žita, da bodo slovenski fantje morali služiti v jugoslovanski vojski ter morali pomagati reševati balkanske konflikte, da bodo katoličani prešli pod pravoslavce ter narod v nestabilno in nacionalno ter versko mešano srbsko monarhijo. (Repe, 2005, str. 101-104.)

Naveden je datum plebiscita, 10. 10. 1920, ter podatek o uspešni udeležbi na plebiscitu, ki je bila kar 95,75 %. Sledi podatek o predvidevanjih zgodovinarjev, da je skoraj 60 % prebivalcev glasovalo za Jugoslavijo. Navedeno je tudi dejstvo, da jugoslovanska oblast ni kazala velikega interesa za koroško mejno vprašanje. (Repe, 2005, str. 101-104.)

Po izidu plebiscita so ljudje spoznali, da so bile mnoge nemške obljube neuresničene in da so bili tisti, ki so glasovali proti Avstriji, na različne načine kaznovani. Priključitev Libelič h Kraljevini SHS ni omenjena. (Repe, 2005, str. 101-104.)

Učbenik Koraki v času 9, učbenik za zgodovino v 9. razredu osnovne šole, avtorjev A. Gabrič, M. Rode, T. Galonja, E. Dolenc

Poudarjena je vloga Rudolfa Maistra pri oblikovanju severne meje ter sklep mirovne konference v Parizu, ki za določitev meje na Koroškem predlaga plebiscit. Navaja dejstvo, da je v coni A, kjer so večinoma živeli Slovenci, večina glasovala za Avstrijo, saj so bili predvsem kmetje na Avstrijo bolj vezani, do nove jugoslovanske države pa nezaupljivi. Zaradi demokratične odločitve ljudi je bila tako meja določena. Opisana je plebiscitna propaganda, ki je prepričevala kmete v konkurenčno cenejše kmetijske izdelke z juga. Dogodki v času plebiscita do 1922 v Libeličah niso opisani. (Gabrič et al., 2013, str. 61.)

Učbenik Zgodovina 3, avtorja I. Grobelnik in I. Voje

Avtorja opišeta Koroški plebiscit, naveden je podatek, da je od 33 občin večina glasovala za Avstrijo, četudi so v 21 občinah živeli večinoma Slovenci. Predstavljen je propagandni material ter izražen dvom v resničnost propagandne vsebine. Med vzroki za neugoden rezultat za Slovence navajajo tudi srbski centralistični režim in strah pred težavami v večnarodnostni državi. Dogodki po plebiscitu niso posebej opisani. (Grobelnik, Voje, 1983, str. 188-191.)

Učbenik Zgodovina za 4. razred gimnazij, avtor Metod Mikuž

Zapisi avtorja o plebiscitu so kritični, izrazi svoje mnenje, da so se Srbi pasivno vključevali v borbo za Koroško. Avstrijce predstavi kot skrajne levičarje in kot take bolj priljubljene.

Navaja vsebino članka iz mariborskega socialdemokratskega časnika Enakost, ki pravi, da je takratna Jugoslavija ponujala le visoke železniške pristojbine, davke, spretno carinike, dobičkarje in srbsko vojsko. (Mikuž, 1967, str. 35-37.)

V starejših učbenikih so zgodovinska dejstva enaka, a so predstavljena z večjim čustvenim nabojem in osebnim prepričanjem.

Zaradi epidemije žal nisem pridobila novejšo šolsko literaturo za avstrijske dijake. Navajam podatke iz učbenika **Zeiten Völker, Kulturen, Lehr und Arbeitsbuch für Geschichte und Sozialkunde iz leta 1993, avtorjev Oskar Achs, Werner Adelmaier, Edith Loebenstein und Hermann Schnell.**

V učbeniku navajajo, da so se kljub želji in poskusu Jugoslovanov, da zasedejo celotno ozemlje južne Koroške, na plebiscitu z izbiro prebivalci uprli, saj je za Avstrijo glasovalo veliko Slovencev. V novi državi Avstriji so postali Slovenci manjšina. Njihove pravice je opredelila avstrijska državna pogodba iz leta 1955, ki je slovenski manjšini dodelila enake pravice in dolžnosti kot avstrijskim državljanom. Dijaki se učijo, da so Jugoslovani razdrobili ozemlje Avstrije in so zato Avstrijci poleg Južne Tirolske izgubili Spodnjo Štajersko z Mariborom, Ptujem in Celjem. (Achs et al., 1993, str. 54-55; 124.)

Slika 13: Zemljevid izgubljenih in pridobljenih območij. Vir: Achs et al., 1993, str. 124.)

Pri pregledu učbenikov sem ugotovila, da je zgodovinska resnica odvisna od pogledov zgodovinarjev, kajti slovenski in avstrijski dijaki, ki lahko geografsko živijo ob meji tudi čisto blizu skupaj, v šoli gledajo dva zelo različna zemljevida dogajanja po prvi svetovni vojni in posledično od učiteljev slišijo precej različno razlago za Slovence tako usodnega plebiscitnega dogajanja.

3. 4 Zgodovinski pogled na čas po plebiscitu in spremembo meje skozi oči koroških poznavalcev zgodovine

3. 4. 1 Intervju z dr. Marjanom Linasijem in Marjanom Kosom

24. 1. 2022 sem v Koroškem pokrajinskem muzeju opravila intervju z zgodovinarjema dr. Marjanom Linasijem, univ. dipl. zgod., muzejskim svetnikom, in Marjanom Kosom, zdaj že upokojenim kustosom iz muzeja, ki je bil odgovoren za strokovno postavitev plebiscitne zbirke v Libeličah leta 1997.

Gospod Linasi se je že od otroštva zanimal za zgodovino, stričevo vprašanje o poznavanju koroškega plebiscita pa ga je dejansko spodbudilo k raziskovanju tega obdobja. Tudi danes je eden od sodelavcev pri posodabljanju razstave v plebiscitnem muzeju v Libeličah. Oba zgodovinarja sta mnenja, da pomen dogodkov okoli plebiscita ni bil prepoznan, da Avstrijci niso nagradili Slovencev, ki so se izrekli za Avstrijo, a tudi Slovenci Libeličanom niso dali zaslužene pohvale.

Prijetna sogovornika sem **vprašala za nasvet, kako naj dogodek, ki se na prvi pogled ne zdi zanimiv, predstavim svojim vrstnikom.** Prepričana sta, da je interaktivni pristop najboljši, zato na svojih vodenjih kar se da aktivno vključita obiskovalce.

Gospod Kos me je vprašal, če poznam kakšno veselo koroško pesem iz tega obdobja. V zadregi sem odgovorila da ne, a me je potolažil, da nič hudega, saj iz tega časa veselih pesmi ni, saj to ni bilo obdobje veselja in radosti, pač pa žalosti in poraza. Razložil mi je, da pesem Rož, Podjuna, Zila, ki velja za neke vrste koroško himno, poje o zemlji in področjih, ki smo jih Slovenci izgubili.

Libeliče so v času med obema vojnama edini primer, kjer smo Slovenci pridobili del ozemlja s premikom državne meje. Poudaril je uspešnost Libeličanov v primerjavi s krajsi Sel na Koroškem, kjer je živel večinsko slovensko prebivalstvo, celo v višjih odstotkih (90 %) kot v Libeličah (80 %), a se plebiscitni odločitvi niso uprli. Oba zgodovinarja sta potrdila, da so bili idejni vodje upora večinoma duhovniki, ki so bili izobraženi in so jim ljudje zaupali. Župnik Anton Vogrinec v Libeličah je vaščane spodbujal h glasovanju za Jugoslavijo. Prepričan je bil, da bodo v primeru ločitve od svojega matičnega naroda izumrli.

Beseda je nanese na **kulturo**. Libeličani so se kljub poskusom ponemčevanja trudili ohraniti kulturno življenje, imeli so pevski zbor in dramsko skupino. Z velikim ponosom sta spregovorila tudi o gasilskem društvu, od dneva, ko so brizgalno Libeličani pripeljali nazaj, pa do časa, ko so ponovno vzpostavili sodelovanje gasilcev na obeh straneh meje pri gašenju požara v Libeličah.

Vprašala sem ju, **ali se je nekaterih vaščanov držal sloves nemškutarji in ali se to na naslednjih čuti še danes.** »Gospod Pugelnik je bil poznan vojni dobičkar, ki je preganjal Slovence, bil je ustreljen, s svojimi dejanji je bil navdih za Prežihov roman *Požganica*,« je povedal dr. Linasi.

Na moje vprašanje, **kako se je rezultat plebiscita odražal v regiji in pri ljudeh,** sta odgovorila: »Meja je zarežala v živo narodno tkivo in ločila sorodnike in prijatelje. O narodni zavesti vaščanov Libelič in njihovi povezanosti priča dejstvo, da so si Libeličani na štirih kmetijah, ki so ostale po plebiscitu v Jugoslaviji, želeli v Avstrijo zgolj zato, da ne bi bili ločeni od svojih sonarodnjakov. Pripadniki "Heimattiensta"² so bili še dolga leta jezni na Slovence

---

² Kärntner Heimattienst: prev. Koroška domovinska služba. Osrednja nemška protislovenska organizacija, ki je bila ustanovljena marca 1920 za vodenje priprav na plebiscit. S svojo nacionalistično držo je do konca 20. stoletja bila povezana s številnimi nasilnimi dejanji proti Koroškim Slovincem. (povz. po: https://sl.wikipedia.org/wiki/Koro%C5%A1ki_Heimattienst.)

v Avstriji, želeli so braniti svoj narod pred socializmom. Leta 1972 so nestrpnosti dosegle višek, porušili so dvojezične napise, avtomobile s slovenskimi registracijami pa pogosto poškodovali. Sodelovanje med državama je ne glede na mejo ves čas potekalo, lep primer tega je Pliberški sejem ("jormak"), ki ga že leta obiskuje mnogo Slovencev. V današnjem času je nestrpnosti manj, saj mladi ljudje nimajo več toliko nacionalnega naboja. Mnogi Slovenci so danes zaposleni v Avstriji, mladi se tam šolajo, pogoste so dnevne migracije v obe strani iz različnih razlogov.»

V pogovoru smo **iskali vzporednice med priključitvijo Libelič h kraljevini SHS in osamosvojitvijo Slovenije pred 30 leti**. Na volitvah za Slovenijo 1991 so v Libeličah vsi volivci glasovali za samostojnost (100 %). Tudi to kaže na narodno zavest Libeličanov, ki še danes predano praznujejo vse državne praznike.

3. 4. 2 Intervju z Adrijanom Zalesnikom

Intervju z gospodom Adrijanom Zalesnikom, vodičem po muzeju v Libeličah, nekdanjim predsednikom krajevne skupnosti Libeliče, članom kulturno prosvetnega društva, občinskim svetnikom in predvsem zavednim Slovencem in ponosnim Libeličanom ter raziskovalcem lokalne zgodovine.

Gospoda Zalesnika smo 11. januarja 2022 obiskali v plebiscitnem muzeju v Libeličah, kjer nas je popeljal po plebiscitni zbirki.

Na vprašanje, **kako na videz manj zanimivo vsebino predstavlja mladim obiskovalcem**, je povedal, da zgodovinska dejstva rad popestri z anekdotami, zgodbami iz vsakdanjega življenja in obiskovalce interaktivno popelje skozi zbirko.

»Eden od dogodkov, o katerih ljudje radi slišijo in ima svoje mesto v zgodovini Libelič, je bil rop gasilske brizgalne, ki so jo Avstrijci odpeljali dejansko pred očmi vaščanov z argumentom, da so prispevali večji delež denarja ob nakupu. Sam sem kasneje preračunal in ugotovil, da temu ni tako. Libeličani so bili odločeni, da brizgalno dobijo nazaj, zato so podkupili žandarje na meji, vdrli v gasilsko skladišče v Potočah in vzeli voz, kolesa ovili v krpe, da se ni slišalo škripanje in brizgalno odpeljali nazaj v Libeliče. Na skladišču so pustili obvestilo: "Če bo gorelo, si pa šnicle ofnite." Rop je poslabšal odnose med gasilci na obeh straneh meje in šele leta 1925 so se v gašenju velikega požara v Libeličah združili. Pomen gasilske brizgalne danes prikazujemo v našem grbu.»

Vprašala sem ga, če je **sam poznal koga, ki je dejansko preživel obdobje med 1920 in 1922 v Libeličah?**

»Ja, dva domačina, ki sta doživela plebiscit sem res poznal in to sta bila živi priči, ki sta povedali, kaj se je dogajalo. To sta bila mežnar v libeliški cerkvi Ivan Ridl in vaščanka Micka, ki je živela več kot 100 let. Njune pripovedi se prenašajo kot ustno izročilo iz roda v rod.«

»Kako pa danes prebivalci Libelič gledajo na plebiscit in spremembo meje?«

»Večina Libeličanov pozna resnico o plebiscitu iz pripovedovanj in so na dogodke ponosni, smo pa uradno začeli praznovati našo zmago za mejo šele ob 50. obletnici. Sam sem prepričan, da bi nam bilo danes v Avstriji slabše, v zadnjih 25 letih so Libeliče dosegle razcvet. Če nas kdo vpraša, ali nam je žal, da smo del Slovenije in ne Avstrije, mu odgovorimo, da to lahko vpraša samo nekdo, ki ni iz Libelič.«

»Katere posameznike bi izpostavili v boju za spremembo meje?«

»Našo vaško inteligenco, kot jim rad rečem, župnika Vogrinca, ravnatelja šole Gačnika ter šolskega nadzornika Mencina. Oni so prevzeli pobudo za ureditev krivično postavljene meje, pritisnili na vlado v Ljubljani, na mednarodne kanale, da je prišel problem do razmejitvene komisije v Mariboru, katere član je postal Mencin in ki je sklenila, da se s 30. 9. uveljavi rezultat plebiscita, ki je bil izglasovan v Libeličah. Ker meja ni bila zakoličena, so imeli prebivalci sami izbiro, da se odločijo, kje bodo. Še vedno so bili v vasi "nemškutarji", ki so želeli ostati v Avstriji, na drugi strani so bili kmetje, ki so želeli ostati v Jugoslaviji, pa so imeli posestva na avstrijski strani. Prebivalce so se odločili porazdeliti po reku "Kamor gre wirt, tota naj gre grunt". Kar je pomenilo, da si v državo s sabo odnesel vso premoženje. Za vse ni bilo čisto poštene rešitve. Tri slovenske družine na avstrijski strani še vedno ohranjajo slovenska imena. Avstrijci so v časopisih želeli očrniti Libeličane, češ, da so slab zgled obmejne vasi in da je bolje, da se jih znebijo.«

»V mnogih zapisih in ustnem izročilu velja, da imajo Libeličani prav posebno trmo. Bi rekli, da to drži?«

»Ja, vsekakor, libeliška trma pride na plan, če se počutimo napadene, ogrožene, mislim, da je trma imela tudi svojo vlogo v uporabi proti rezultatom plebiscita.«

3. 4. 3 Intervju z Jožkom Hudlom

Intervju z gospodom Jožkom Hudlom iz Globasnice v Avstriji, upokojenim učiteljem na dvojezični šoli ter nekdanjim ravnateljem ljudske šole Božji grob pri Pliberku. Gospod Hudl je tudi eden aktivnejših članov kulturnega društva v Pliberku.

2. 3. 2022 sva se z mentorico odpeljali preko meje do Pliberka, kjer sva se najprej srečali z zelo prijaznim in zgovornim gospodom Hudlom, ki je bil odličen sogovornik v zborni slovenščini.

Povedal je, da so kulturna društva koroških Slovencev stara okrog 120 let, pred tem zakoni niso dovoljevali tovrstnih druženj. Kultura je po plebiscitu dobila veliko vlogo, saj je pomagala pri ohranjanju slovenskega jezika in običajev. Kljub spremembam, ki so s pravnimi dokumenti dovolile slovenske kulturne dogodke, so se Avstrijci znašli in aktivirali žandarje, ki so preganjali občinstvo, da so kulturniki dejansko nastopali pred praznimi dvoranami. Doživljali so velike pritiske zaradi ponemčevanja, deželni glavar Arthur Lemisch je bil prepričan, da bodo v časovnem intervalu ene generacije dosegli izkoreninjenje slovenskega jezika. Gospod Hudl je opisal delo njihovega kulturnega društva, pevskega zbora, glasbene šole, gledališke skupine, društva pisateljev in literarnih ustvarjalcev. Kot prva manjšinska amaterska skupina so dobili priložnost igrati v gledališču v Mariboru na Borštnikovem srečanju leta 1976. Prepričan je, da so kulturniki tisti, ki v največji meri vplivajo na krepitev narodne zavesti, saj nagovarjajo ljudi mimo politike. Gledališče se mu zdi najboljša šola za učenje jezika.

»Leta 1976 so v Avstriji izvedli referendum, kjer so se morali prebivalci opredeliti za materni jezik. Rezultat referenduma ni bil odraz realne slike, saj so koroški Slovenci za šalo z namenom protesta namesto slovenskega jezika navedli vse kaj drugega, od ruščine, kitajščine, španščine, ... Avstrijci so ugotovili, da je šlo za potegavščino, zato so vse tiste, ki niso navedli nemščine, šteli za slovenščino.«

Pohvalil je nekdanjega ravnatelja Glasbene šole na Ravnah gospoda Lojzeta Lipovnika, ki je s svojimi učitelji in znanjem pomagal pri ustanovitvi Glasbene šole v Pliberku.

»V sedemdesetih letih so se zaradi močnega vpliva "Heimatdiensta" odnosi med Korošci na obeh straneh meje skrhal. Ob petdeseti obletnici plebiscita so v govoru slišali, da na Koroškem ne bo miru, dokler en narod ne izgine. Leta 1972 so na avstrijskem Koroškem postavili 208 dvojezičnih napisov, ki so jih nekaj let kasneje uničili, nekatere podrli, druge pobarvali, poččkali, ... Po državni pogodbi bi naj na tem ozemlju stalo kar okrog 800 dvojezičnih napisov. Po mojem mnenju se položaj manjšine v Avstriji izboljšuje, se pa je v zadnjih 100 letih

bistveno zmanjšal delež ljudi, ki se opredelijo za Slovence, od začetnih števil okrog 80.000, pred 20 leti ob štetju pa samo 14.000.«

Znane slovenske družine so se z željo boljšega življenja ponemčile, sam pa pravi, da s svojimi otroki in vnuki govori izključno slovensko.

Na vprašanje, kaj se je **po njegovem vedenju dogajalo v Libeličah v letih po plebiscitu** je odgovoril sledeče: *»Libeličani so nasprotovali nemčurjem, čeprav si s tem niso naredili usluge, podaljšala se je njihova pot do centra vasi in Dravograda, iz vasi so pregnali inteligentne posameznike, kot je bil vaški župnik, zdravnik, učitelj. Libeličani so se dobro odločili, ko so izbrali Jugoslavijo, saj živijo v svojem miru, niso dovolili, da drugi narodi odločajo o njihovi usodi. S tem mislim Američane in Francoze, ki so načrtali meje plebiscitnih con. Meja je nevarna stvar, saj ljudi raztrga.«*

V nadaljevanju je opisal svojo udeležbo na proslavi ob obletnici plebiscita 10. oktobra 1960, ki se je udeležil kot dijak. Četudi ni dobro govoril nemško, je razumel, da je glavni govorec v svojem nagovoru uporabljal neprimerne, slabšalne izraze za Slovence in Jugoslovane. Dogodek se mu je zameril, od takrat naprej se takih proslav ne udeležuje več.

Na vprašanje, **kje bi raje živel, v Avstriji ali v Sloveniji** je odgovoril: *»Sem Slovenec, a sem odrasel in živel vsa leta v Avstriji, tu imam družino, prijatelje, tu sem pognal svoje korenine, tu je moj dom. Sem pa vedno vesel prijateljev na drugi strani in jih večkrat obiščem.«*

Kot primer neenakosti slovenskega in nemškega jezika je navedel primer njegove vojaške izkaznice, na kateri so kot materni jezik zapisali nemščino in kot drugi jezik slovenščino. To ga je razžalostilo.

3. 4. 4 Intervju z Jokejem Logarjem

Intervju z gospodom Jokejem Logarjem, magistrom teologije, učiteljem verouka na gimnaziji v Velikovcu, podpredsednikom Katoliškega prosvetnega društva Drava ter članom Okteta Suha. Pogovor sem opravila 2. 3. 2022.

Na začetku srečanja je gospod Logar na kratko opisal zgodovino Okteta Suha, ki deluje že 41 let. Pojejo pretežno slovenske pesmi, nastopajo več na avstrijski strani meje, nastopali pa so tudi na prireditvi ob stoti obletnici plebiscita. Doma z otroki govori slovensko. Uporablja slovenske izraze za obmejne kraje, moti ga, da Slovenci, ki pridemo v Avstrijo, večkrat uporabimo nemško ime.

Na vprašanje, **ali za manjšino veljajo pravice, ki so definirane v avstrijski državni pogodbi**, je odgovoril: *»Pravice so urejene z zakoni na papirju, v vsakdanjem življenju pa se moramo zanje pogosto dodatno boriti, se vedno znova opredeljevati za Slovence, da nam uradne dopise pošljejo v maternem jeziku. Mnogim se s temi postopki ne da ukvarjati in se prilagodijo večini.«*

Tudi sam je v preteklosti čutil vpliv "Heimatdiensta", slovenske otroke so na vlakih zmerjali, pljuvali in tepili. Čutilo se je sovraštvo preteklih generacij.

»K večji asimilaciji med večino so prispevale tri prelomnice, prva leta 1958/59, ko so v Avstriji ukinili obvezne dvojezične šole in so se morali otroci k takemu pouku posebej prijavljati. Ob tem so starši doživljali grožnje, da bodo izgubili službe, manj otrok je bilo vpisanih k dvojezičnemu pouku. Naslednja prelomnica je bilo neprimerno vedenje in uničevanje dvojezičnih napisov. Tretji dogodek pa je tudi vezan na dvojezične napise, ko so se naši voditelji strinjali z zmanjšanim številom tabel, četudi smo imeli pravico do njih.«

»Kaj menite o narodni zavesti med mladimi?«

»Narodna zavest ni več tako pomembna, glasbo poslušamo enako, študiraš lahko povsod, na gospodarskem področju ni toliko razlik, vsak govori vsaj en tuj jezik in svet je postal globalna vas. Zdi se mi škoda, da v mnogih slovenskih družinah, ki živijo v Avstriji, zaradi pomanjkanja narodne zavesti slovenščina izgublja svoje mesto maternega jezika. Ko sem bil mlad, smo v Suhi skoraj vsi govorili slovensko, danes žal le dve ali tri družine. Jezik je dobrina, ki se jo splača ohraniti, narod brez lastnega jezika je osiromašen.«

Na vprašanje, **kje bi raje živel, v Avstriji ali Sloveniji**, je odgovoril: *»Kot Slovincu bi mi bilo v Sloveniji morda bolje, si pa nisem želel živeti v jugoslovanskem režimu. Avstrija gospodarsko prednjači pred Slovenijo, a so se s priključitvijo obeh držav v Evropsko unijo te razlike vsekakor zmanjšale. Zame Slovenija ni tujina.«*

O postavljanju meje ima zanimivo stališče, ki mu ga je predstavil oče: *»Ko postavimo mejo, je kot da stojiš s hrbtom proti steni in gledaš le v eno smer. Po mojem mnenju vsaj na Koroškem ne bi potrebovali meje.«*

Na vprašanje o poznavanju dogodkov v Libeličah v času po plebiscitu je povedal: *»V zameno za Libeliče so Avstrijci dobili druge kraje ob meji. Del Libelič, ki je ostal v Avstriji, danes pripada Žvabeku. Potoče, ki so sicer Libeličam najbližje, so danes močno ponemčene, k temu so prispevale nemške šole, društva ter teorija Vindišarjev, t.i. dobrih Slovencev, ki so se hitro prilagodili in uklonili nemškimi pravilom.«*

»Ali ste se v šolah o plebiscitu kaj učili?«

»V šoli se o plebiscitu nismo veliko učili, tudi ne o holokavstu ter izseljevanju koroških Slovencev. Največ so nam povedali o dobri plebiscitni propagandi, v devetdesetih letih so se nam prvič zahvalili, da smo glasovali za Avstrijo. Plebiscit so predstavili kot zmago nemštva nad slovenstvom. 10. oktobra ne doživljam kot resnega zgodovinskega mejnika. V učbenikih ni napisanega skoraj nič o plebiscitu. Prepričan sem, da velika večina Avstrijcev o manjšinah ne ve dosti. Vemo, da zgodovino pišejo zmagovalci. Večkrat se mi zdi, da imamo dve zgodovinski resnici.«

Na koncu je povedal: *»Sloenci se radi kregamo med seboj, namesto tega bi s samozavestno držo, narodno zavestjo in strpnostjo do drugih narodov, rešili marsikateri politični problem. Avstrijo in Slovenijo veže skupna zgodovina, zato menim, da bi se morali bolj povezovati na kulturnem, športnem in političnem področju, življenje bi bilo za vse lažje.«*

3. 4. 5 Intervju z Milanom Pikom

Intervju z gospodom Milanom Pikom, referentom za gledališko dejavnost, ki je bil do leta 2020 vodja Kulturnega doma v Pliberku, zdaj pa je zaposlen v Celovcu. Pogovor opravljen 2. 3. 2022 preko aplikacije Zoom.

Gospod Piko je odraščal v pretežno slovenskem okolju, tudi s svojimi otroki se pogovarja v slovenščini. Povedal mi je, da je bil dvojezični pouk ob meji v Avstriji obvezen do leta 1956, za tem na izbiro. Ob plebiscitu je bilo novim državljanom v Avstriji veliko obljubljeno, od zaščite maternega jezika do mesta v deželnem zboru. V naslednjih letih obljube niso bile izpolnjene, mnogi visoko izobraženi Slovenci so v Avstriji izgubili službe, večkrat so bili tarča nasilja, diskriminacija se je na nek način nadaljevala do leta 2013, ko se je položaj manjšine začel izboljševati. Kmalu po plebiscitu so se pojavile nove ideologije, med temi tudi nacizem in z namenom očistiti Koroško drugih narodov, so slovenske družine izseljevali. Tudi "Heimatdienst" je nadaljeval z nacistično miselnostjo. Ob vsem tem si ljudje niso več upali govoriti slovensko.

Na vprašanje, **kaj mu predstavlja meja med Avstrijo in Slovenijo** je odgovoril: *»Z družino sem se v Avstrijo preselil leta 1956, ko sem bil še otrok. V tem času nisem čutil ločenosti med državama. Menim, da so meje propustne, na njih moramo gledati brez predsodkov in vzpostavljati dobre povezave med sosedoma. Kot primer takega povezovanja lahko navedem prireditev Od Pliberka do Traberka ter Geopark Karavanke. Meje je vedno možno korigirati,*

primer tega je spremenjena meja v Libeličah, katerih prebivalci so si morali spremembo meje priboriti in to s ponosom in samoodločanjem. Četudi je bilo na obeh straneh po plebiscitu čutiti, da je Koroška izgubljena, jo z EU šele začnemo odkrivati. Dve državi se lahko povežeta preko jezika, kulture in skupne zgodovine.«

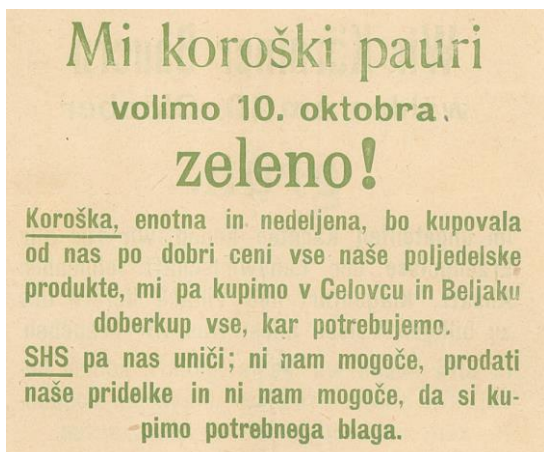
»Kako so vas naučili v šoli o plebiscitu?«

»Glavni dejavniki, ki so vplivali na odločitev prebivalcev v Coni A za Avstrijo, so bili boljše službe, bolj napredno gospodarstvo, propaganda o nestabilni Jugoslaviji, kmetje so se bali konkurence cenejših kmetijskih pridelkov z juga Jugoslavije ter strah pred srbsko nadvlado. Obletnice plebiscita ne praznujem. Za koroške Slovence je spomin na ta dan boleč, saj se praznuje zmaga nemčurstva nad Slovenci. Leta 1975 so Avstrijci in Slovenci zadnjič poskušali organizirati skupno prireditev ob obletnici plebiscita, a so ugotovili, da so pogledi na dogodek preveč različni.«

3. 5 Audio-vizualni vir (dokumentarni film)

Ogledala sem si film z naslovom **Na prevratu: jugovzhodna Koroška 1918-1920**, posneto po scenariju Marijana Linasija. Film v približno pol ure predstavi obdobje od konca prve svetovne vojne do končnega začrtanja meje Koroške z Avstrijo v letu 1922. Prikaže vlogo in dejanja velikih borcev Franja Malgaja in Rudolfa Maistra, vlogo vojske slovenskih prostovoljcev, ki je želela osvojiti celotno dvojezično območje na Koroškem, a je bila v močni protiofenzivi Avstrijcev poražena.

Predstavljen je propagandni material za plebiscit, v slovenskem jeziku so Nemci privabljali slovenske kmete in prebivalstvo, obljubljali so boljše ekonomske razmere, enotno vero ter blaginjo. Slovenci so bili v propagandi za plebiscit skromnejši, računali so na narodno zavest prebivalcev ter v prepričanju, da je Koroška zibelka slovenstva pričakovali zmago.

Slika 14: Avstrijska plebiscitna propaganda. Vir: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-3EUAUXX7/?query=%27keywords%3dkoro%c5%a1ki+plebiscit%27&pageSize=25>.

Prikazano je dogajanje v Libeličah, nasilje nad prebivalci, kar ni ustavilo vaščanov, ki so se zbirali na domačijah in zbirali podpise za prestavitev meje in ponoči predstavljali mejne kamne. V filmu opozorijo tudi na neuresničevanje avstrijskih obljub o dvojezičnosti. (povz. po LINASI, Marjan. 2020. *Na prevratu: jugovzhodna Koroška 1918-1920* [dokumentarni film]. Koroški pokrajinski muzej. Slovenj Gradec: KPM.)

3. 6 Spletni viri

S problematiko dogajanja v Libeličah po prvi svetovni vojni se ukvarjajo tudi nekateri spletni viri. Med zanimivejšimi, ki sem jih našla, je članek "**Mi ne govorimo, ampak 'mornjemo', in se ne pogovarjamo, ampak se 'prauhamo'**", objavljen 5. 2. 2022, avtorice Urške Polanc iz časopisne hiše Večer, v katerem opozarja na 100 obletnico priključitve Libelič, ki jo praznujemo letos. (povz. po <https://www.vecer.com/v-soboto/reportaza-libelice-mi-ne-govorimo-ampak-mornjemo-10269221>.)

V članku z naslovom **97 let od koroškega plebiscita, ki so se mu uprli v Libeličah**, ki je bil objavljen na straneh RTV SLO, so med drugim objavljeni pogledi ljudi na svojo državo danes.

V vasi Bach, ki še danes pripada Avstriji, ni bilo te narodne zavesti v primerjavi z Libeličani, ki so se dve leti upirali in si konec septembra leta 1922 vendarle priborili priključitev k matični domovini. In kako na svojo odločitev danes gledajo prebivalci Bacha? "Veseli smo, da smo v Avstriji. Saj vidite, kako je z delom čez mejo. Vsi prihajajo delat sem, ker je tam slabše," je dejal Franz Parth, kmet iz vasi Bach. (povz. po <https://www.rtv slo.si/kultura/drugo/97-let-od-koroskega-plebiscita-ki-so-se-mu-uprli-v-libelicah/434611>.)

V Libeličah pa je drugače. Tamkajšnja kmetica Erika Pšeničnik, ki turistom vedno postreže libeliški posebnosti, in sicer libeliško Trento in po domače repično župo, ganjeno pove: "Rada imam Libeliče, tu sem doma in ne bi šla drugam." (povz. po <https://www.rtv slo.si/kultura/drugo/97-let-od-koroskega-plebiscita-ki-so-se-mu-uprli-v-libelicah/434611>.)

4 ANALIZA ANKETE

Spletno anketo sem izvajala preko portala 1ka. Vprašanja ankete so bila zaprtega tipa. Izbran vzorec anketiranih je bil ciljno izbran, saj sem želela primerjati znanje dijakov 3. in 4. letnika gimnazij na obeh straneh severne meje in v primerjavo vključiti dijake bližje južni meji, v Novem mestu. Dijaki so izpolnili skupaj 402 ankete, 390 vprašanih je bilo iz Slovenije, le 12 v

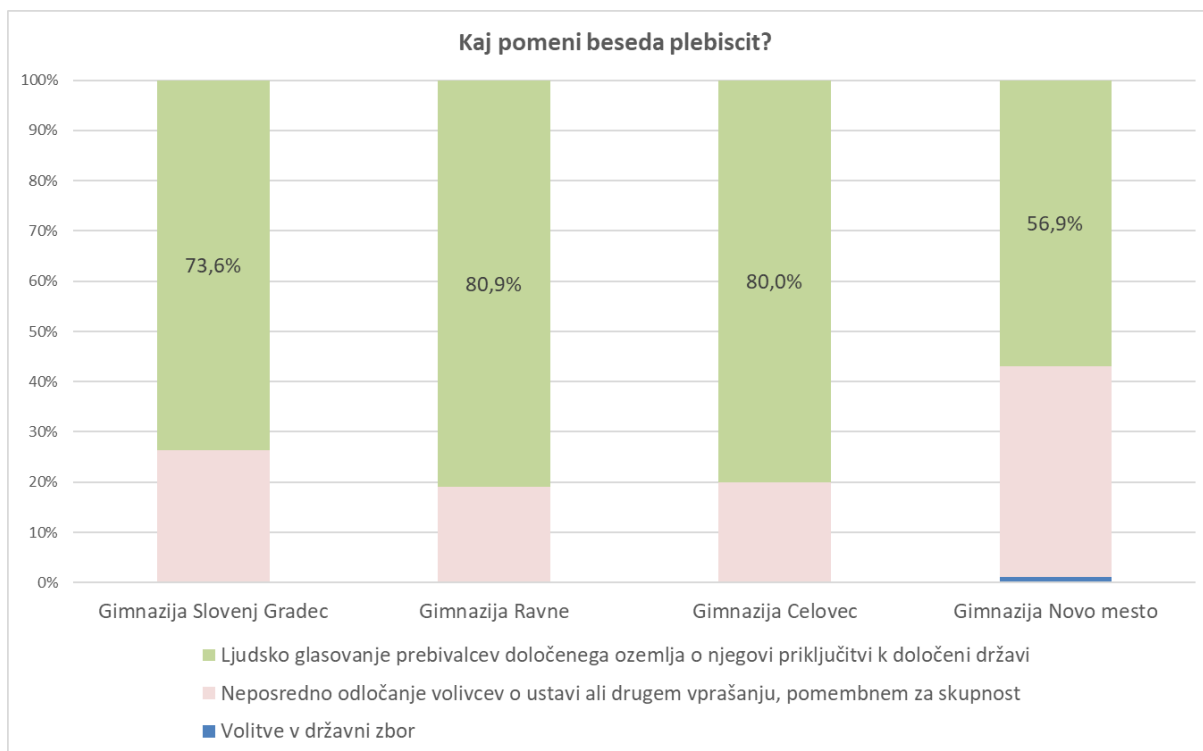
celoti izpolnjenih anket so oddali dijaki gimnazije v Celovcu. Anketa se je izvajala v času od januarja do marca. Na slovenskih šolah so anketo reševali med poukom, v Celovcu pa v prostem času. Mogoče je tudi to razlog za skromno število sodelujočih in za le delno izpolnjene ankete. Vzorec celovških dijakov ni reprezentativen, a sem jih vseeno vključila v primerjavo. Ob analizi sem ugotovila, da je poznavanje plebiscitnega obdobja pri dijakih v Celovcu dobro.

Predvidevala sem, da bodo pri reševanju ankete uspešnejši dijaki 4. letnika, ki so to snov pri pouku zgodovine v gimnaziji že obravnavali in da bodo uspešnejši dijaki, ki živijo bližje severni meji.

Po opravljeni anketi ugotavljam, da zaprta vprašanja vsaj v primeru preverjanja uporabe slovenskih ali nemških besed niso bila ustrezna izbira. Ob ponujenih odgovorih so dijaki lahko ugibali in odgovori niso nujno odraz znanja.

Zaprta tip ankete sem izbrala zaradi epidemiološke situacije in velikega števila sodelujočih, zaradi enostavnejše izvedbe in analize. Izpostavila bom nekaj ključnih vprašanj, s katerimi sem preverila svoje hipoteze, ki sem jih postavila v raziskovalni nalogi.

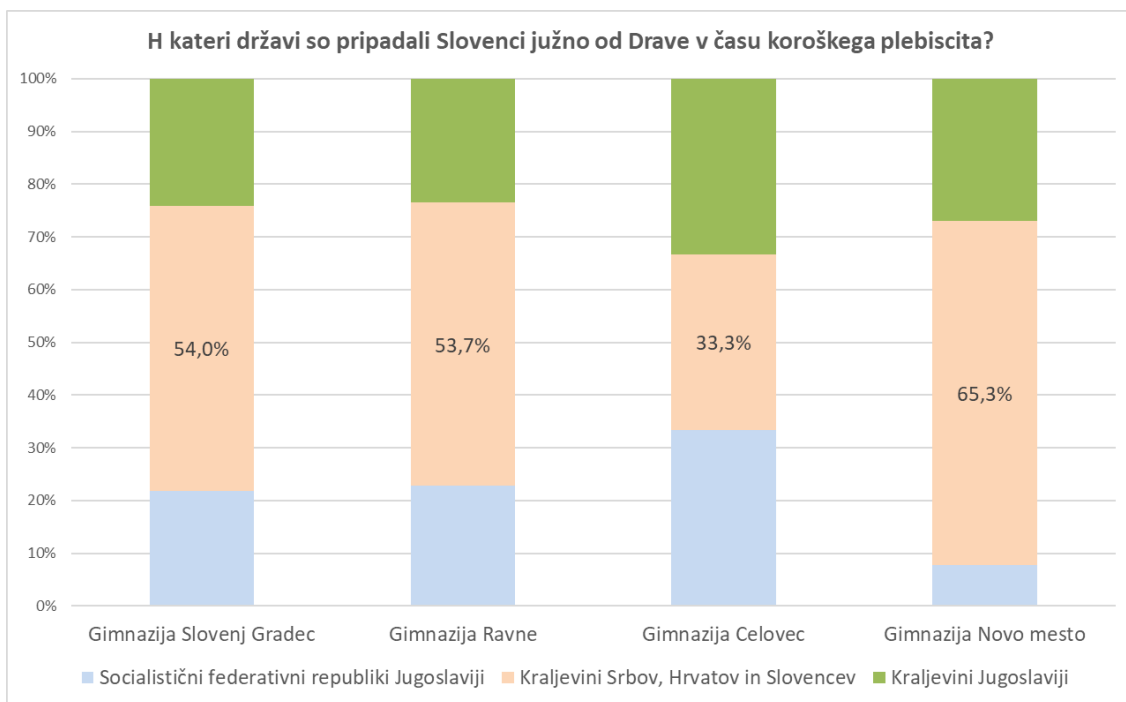
Pri vprašanju **o razumevanju pojma plebiscit** sem ugotovila, da približno tretjina vprašanih ne loči pojmov referendum in plebiscit. Najuspešnejši in primerljivi pri odgovoru so bili dijaki na obeh straneh severne meje.

Graf 1: Kaj pomeni beseda plebiscit?

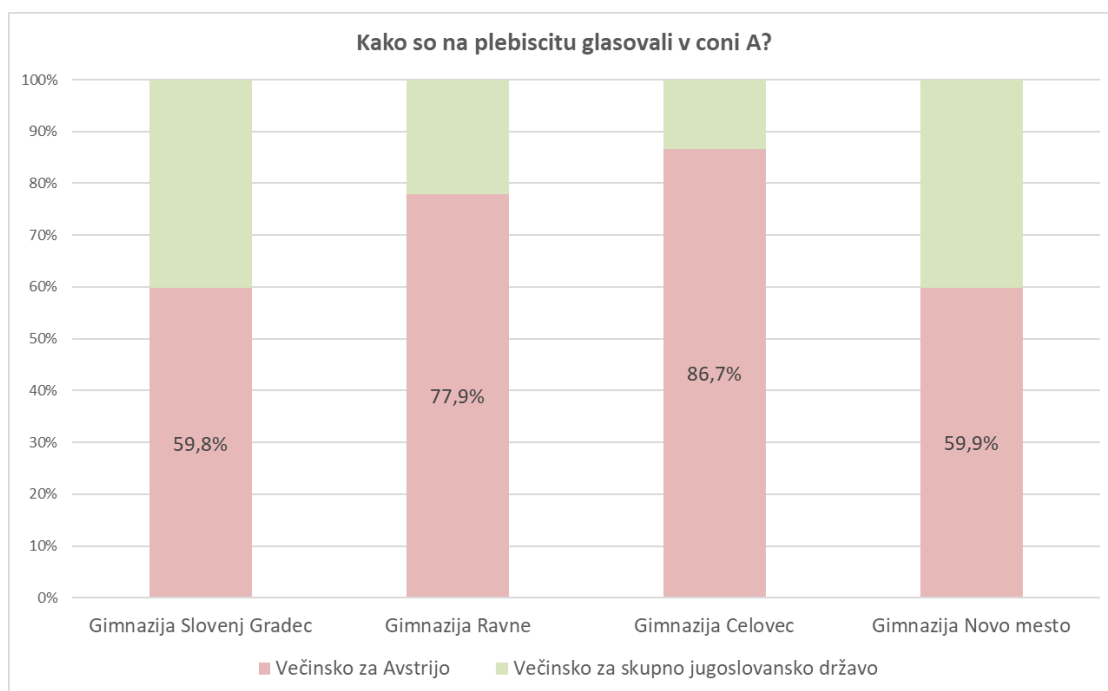

Vprašanje o državni ureditvi in umeščenosti Slovencev južno od Drave po Koroškem plebiscitu se je mojim sošolcem zdelo najtežje. Dijaki 4. letnika koroških gimnazij so bili pri reševanju uspešnejši od mlajših, dijaki 3. letnikov so kar v petini primerov zmotno umeščali območje v SFRJ. V Celovcu so odgovore izbirali med vsemi navedenimi približno enako, na Dolenjskem pa so kar v 65 % izbrali pravilen odgovor.

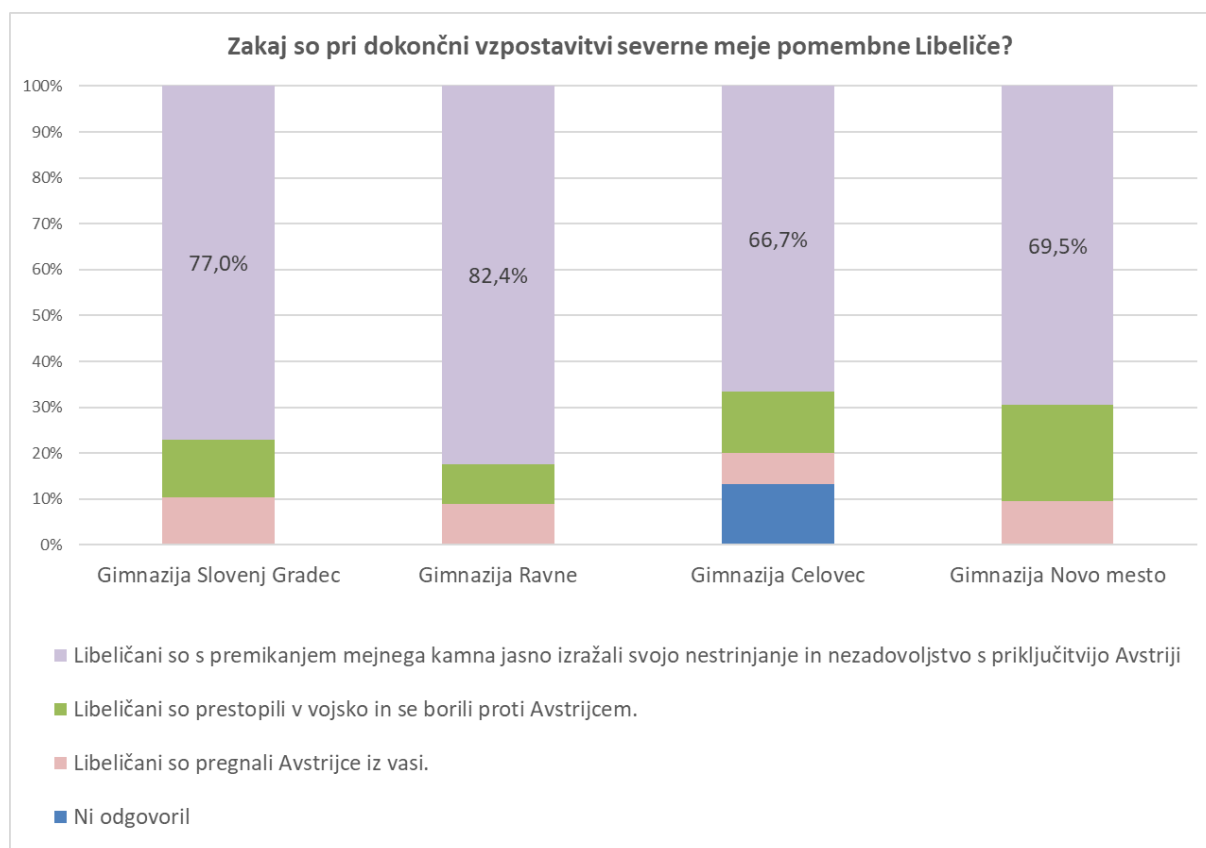
Graf 2: H kateri državi so pripadali Slovenci južno od Drave v času koroškega plebiscita?

Plebiscitno dogajanje in odločanje v coni A najbolj poznajo v Celovcu.

Graf 3: Kako so na plebiscitu glasovali v coni A?

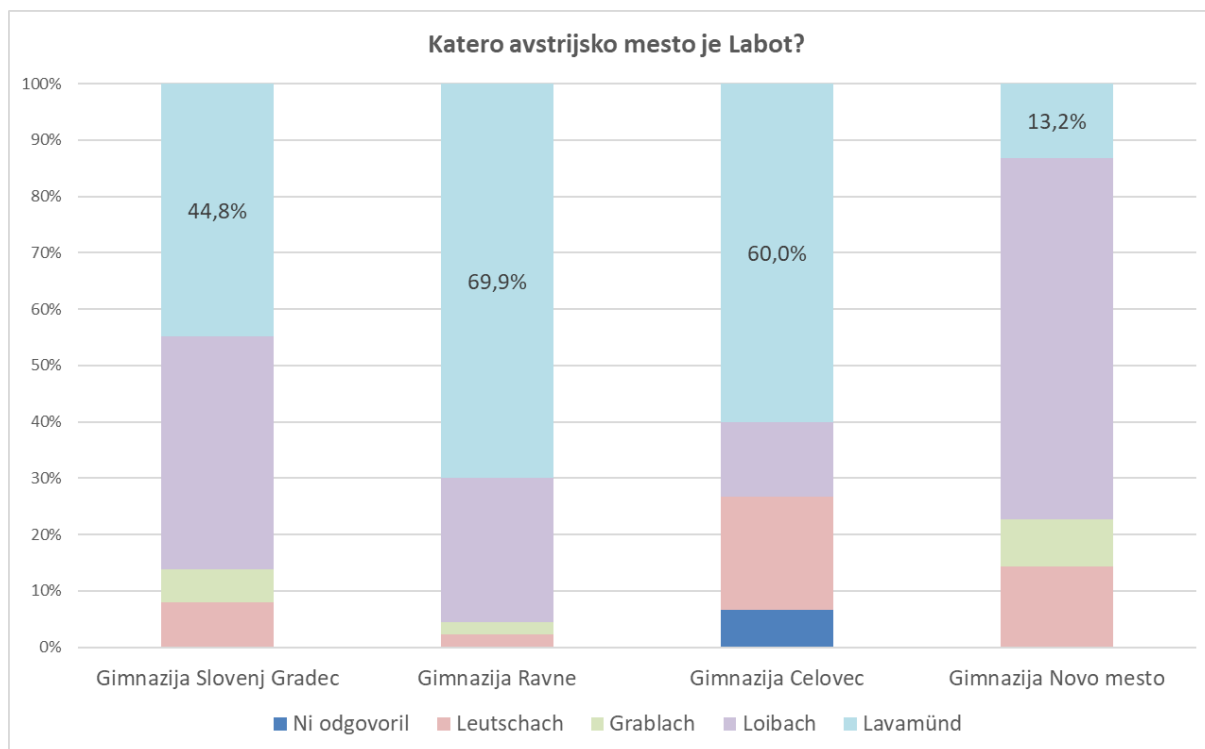
Vlogo kraja Libeliče pri spreminjanju državne meje po plebiscitu najbolj poznajo dijaki na Ravnah in v Slovenj Gradcu, v približno 80 % so izbrali pravilno. Dijaki iz Celovca so večkrat izbrali napačen odgovor, kar lahko kaže na nepoznavanje ali nepravilno interpretacijo dogodkov.

Graf 4: Zakaj so pri dokončni vzpostavitvi severne meje pomembne Libeliče?

Le 57 % vprašanih ve, da se v letu 2022 praznuje **100 let od priključitve** Libelič k matičnemu narodu. Dijaki so izbirali med vsemi možnimi odgovori, sklepam, da so tudi ugibali.

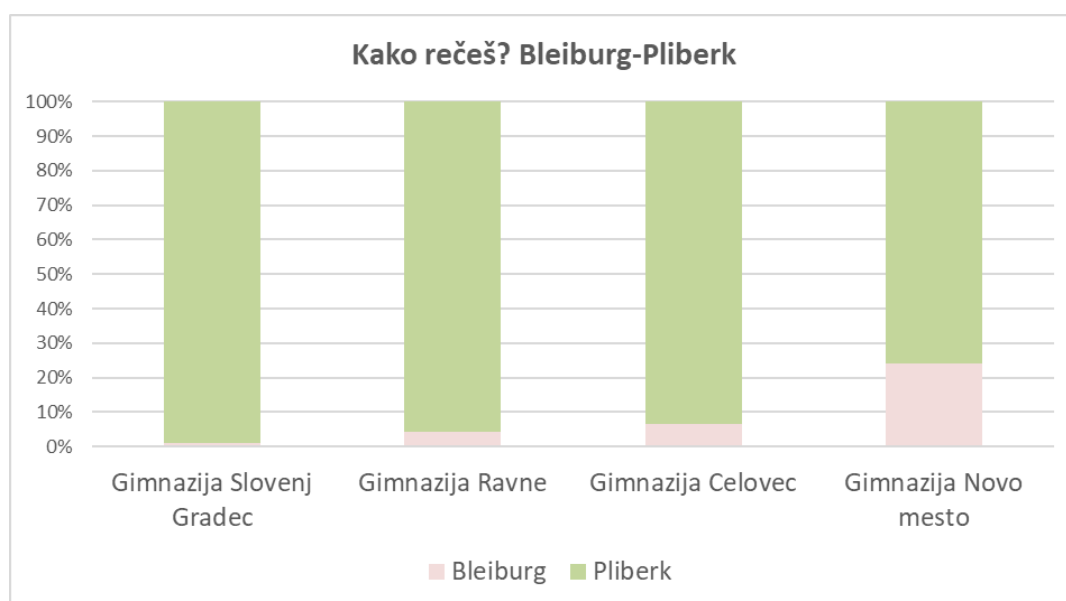
Pri **raziskovanju poznavanja dvojezičnih napisov, imen** za kraje ob meji sem izbrala kraj Labot, v nemščini Lavamünd. Le 40 % vseh vprašanih je izbralo pravilen odgovor. Druga najpogostejša izbira je bila Loibach, mogoče tudi zaradi podobnosti besede. Največ pravih odgovorov so prispevali dijaki na Ravnah, kar 70 % anketiranih je odgovorilo pravilno. Po pričakovanjih so najslabše odgovarjali Novomeščani. Sklepam, da je tak rezultat posledica geografske lege kraja Ravne, ki je bližje meji in Labotu in strukture dijakov na šoli, ki prihajajo večinsko iz Mežiške doline.

Graf 5: Katero avstrijsko mesto je Labot?

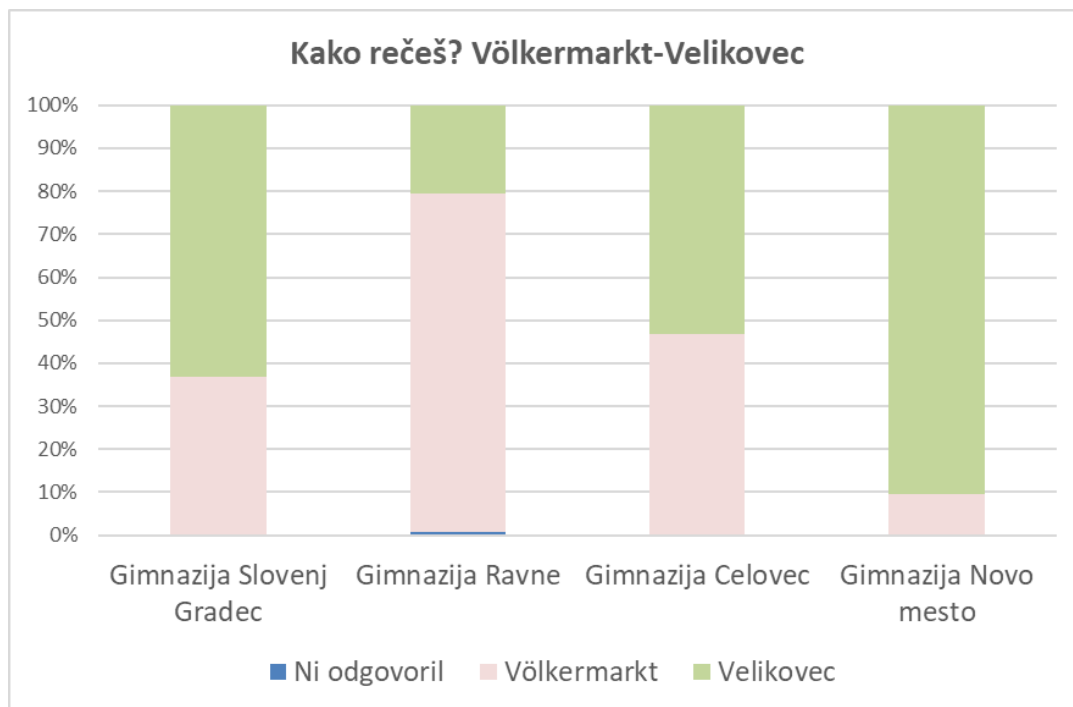
Z naslednjim vprašanjem sem želela potrditi hipotezo, da **za kraj ob meji na avstrijski strani Slovenci večkrat izberemo nemško ime.**

Na primeru **Pliberka/Bleiburga** je več kot 90 % dijakov izbralo slovensko ime, tudi na gimnaziji v Celovcu. Pri poimenovanju kraja **Beljak/Villach** so Ravenčani in dijaki iz Celovca v približno dveh tretjinah izbrali nemško ime. V več kot 80 % so slovensko ime za kraj izbrali dijaki v Novem mestu.

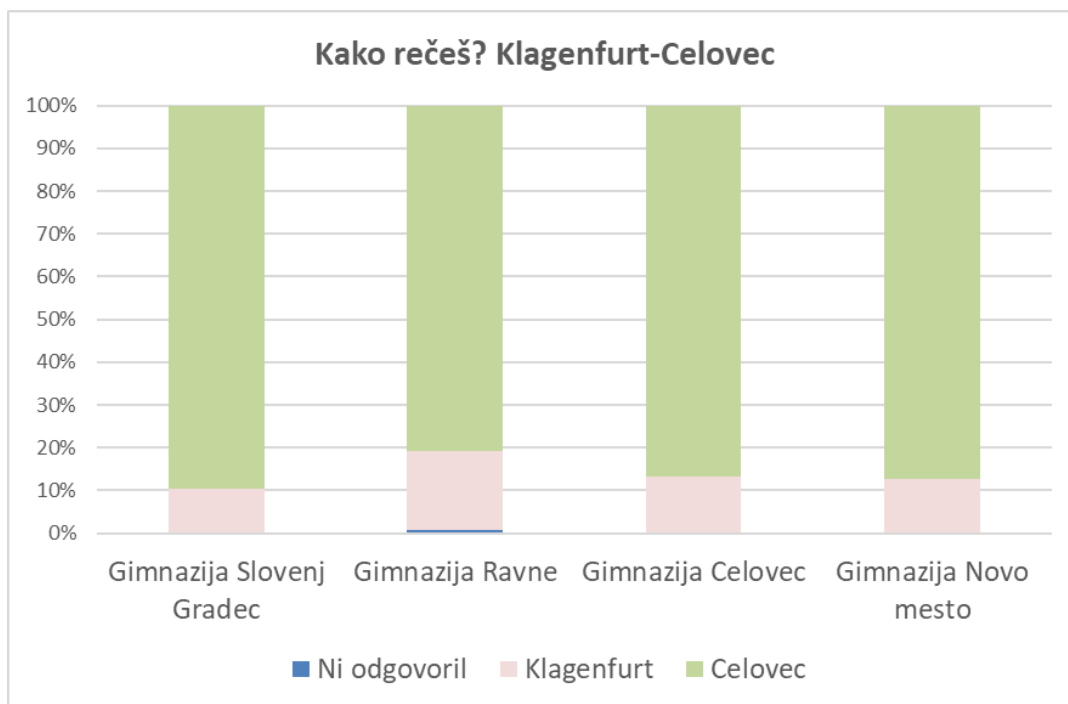
Graf 6: Kako rečeš? Bleiburg-Pliberk.

Pri poimenovanju Velikovca slovenski dijaki ob meji pogosteje izberejo nemški izraz, Dolenjci slovensko, dijaki v Celovcu izbirajo oba izraza približno enako pogosto.

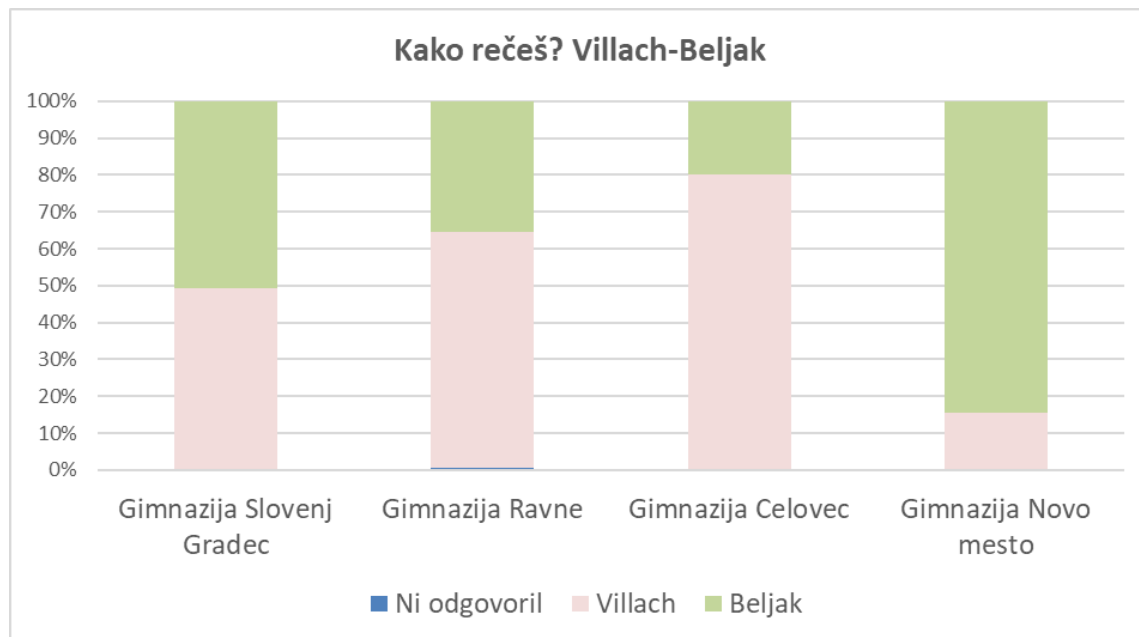
Graf 7: Kako rečeš? Völkermarkt-Velikovec.

Celovec je pri dijakih bolj poznano in večinsko uporabljeno ime, le Ravenčani v kar 18,4 % uporabljajo ime Klagenfurt.

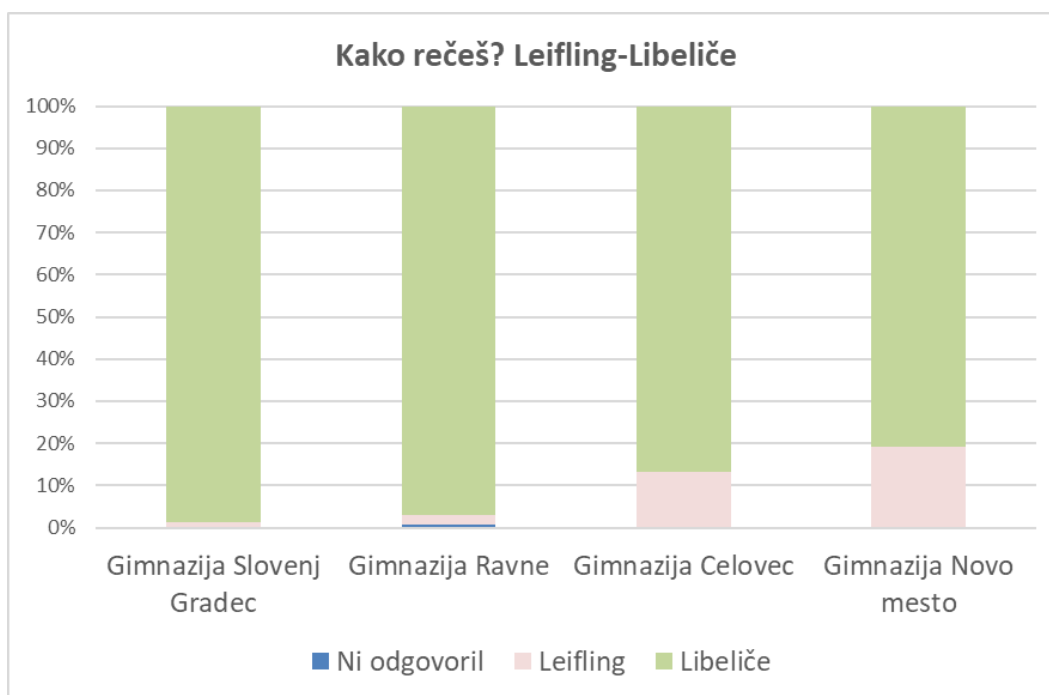
Graf 8: Kako rečeš? Klagenfurt-Celovec.

V primeru **Beljaka** ugotavljam, da večina dijakov uporablja nemško ime Villach, z izjemo Gimnazije Novo mesto, ki v več kot 80% uporablja slovensko ime.

Graf 9: Kako rečeš? Villach-Beljak.

Želela sem preveriti tudi izbiro imena za **Libeliče**, v več kot 90 % kraj poznajo pod slovenskim imenom, le dijaki v Celovcu so v 13 % izbrali nemški izraz. Libeliče so danes kraj v Sloveniji, na tem področju ni dvojezičnosti, ime Leifling se uporablja v nemščini. Predvidevam, da je to razlog za rezultat, ki sem ga dobila.

Graf 10: Kako rečeš? Leifling-Libeliče.

Moje zadnje vprašanje v anketi je bilo namenjeno pridobitvi mnenja dijakov o **dvojezičnih napisih**. Le dijaki iz Celovca so izbrali enoznačne odgovore, da je dvojezičnih napisov premalo. Slovenski dijaki na drugi strani nimajo oblikovanega jasnega stališča, saj so bili odgovori uravnoteženo razporejeni med premalo in ravno prav. 12 dijakov je menilo, da je dvojezičnih napisov preveč, 139 dijakov pa, da jih je ravno prav (34 %).

5 ZAKLJUČEK

Zgodovina me je pritegnila že v osnovni šoli, verjetno tudi zaradi odlične učiteljice, ki jo je pripovedovala v živih zgodbah. Ob mojih družboslovno humanističnih zanimanjih sem v nalogo dodala tudi sociološki vidik manjšin in dvojezičnosti.

Letos praznujemo 100. obletnico priključitve Libelič k matičnemu narodu. Libeličani so z veliko truda in, kot sami rečejo, s svojo trmo in narodno zavestjo uspeli izničiti rezultate plebiscita in se dve leti kasneje priključiti h Kraljevini SHS. Gre za edino pridobitev ozemlja za Slovence med obema vojnama in tudi zato se mi je zdelo dogodek vredno proučiti.

Na primeru spreminjanja meje v Libeličah sem želela raziskati poznavanje, razumevanje in interpretacijo dogodkov v različnih zgodovinskih virih. Predvidevanja sem strnila v treh hipotezah in med opravljanjem naloge iskala potrditev za moja razmišljanja.

Ob branju člankov v slovenskih časopisih je bilo vedno čutiti ponos, narodno zavest, zmagoslavje, izpostavljali so prednosti nove države, ljudje so bili optimistični, ponosni na svojo trmo in vztrajnost. Zelo ponosni so bili na svoje politične veljake, ki so bili osrednji borci za spremembo meje. V slovenskih časopisih so se avtorji strinjali, da je priključitev četudi majhne vasi Libeliče pomembna v širšem pogledu. Ob prebiranju avstrijskih časopisov opazimo užaljenost, prizadetost, tudi jezo, za Slovence so uporabljeni slabšalni izrazi, menili so, da se je zgodila krivica in je bilo ozemlje na nek način dejansko ukradeno. Nekaj obliža na njihovo jezo je bila pridružitev Lorenzenberga in Weihwensteina k Avstriji.

Besede za isti zgodovinski dogodek so čustveno obarvane in dogodka večkrat ne predstavijo objektivno, posledično si zgodovinsko resnico razloži vsak drugače. Njihovi pogledi se prenašajo na naslednje rodove in tudi po sto letih je še vedno prisotna razlika, ki ljudi ob meji deli.

Ob prebiranju učbenikov sem ugotovila, da v slovenskih učbenikih poudarjajo boje ob severni meji ter pomembno vlogo generala Rudolfa Maistra in nadporočnika Franja Malgaja. Pomen plebiscita je predstavljen na kratko ob zemljevidih con A in B, naveden je izid, opisan je pomen

predplebiscitne propagande. O času po letu 1920 in spremembi meje v letu 1922 v Libeličah ni zapisa. Predvidevam, da je temu tako, ker so Libeliče manj znan kraj v Sloveniji in je sprememba meje pomembna zlasti za ljudi ob meji in kot taka del lokalne zgodovine.

Največji vtis so name naredili intervjuji. Vsi slovenski sogovorniki v Avstriji so spoštljivo in z naklonjenostjo govorili o slovenskem jeziku in kulturi, spremembi meje po plebiscitu pa pripisujejo velik pomen. 10. oktobra ne praznujejo, ta dan je zanje dan zmage nemštva nad slovenstvom, nenaklonjeni so tudi skupnim prireditvam. Na teh sta se namreč običajno predstavljali dve zgodovinski resnici. Zaradi epidemioloških omejitev mi ni uspelo izvesti še kakšnega intervjuja z ljudmi, ki zagovarjajo nemško stališče in tako soočiti njihove različne poglede.

Zgodovinarji, ki čas med leti 1920 in 1922 raziskujejo v našem okolju, dogodke podrobno poznajo in jih obiskovalcem na Koroškem in v Plebiscitnem muzeju predstavljajo na zanimiv in interaktivni način. Dogodke v Libeličah z zgodovinskimi dejstvi predstavljajo kot pomembne ne le za lokalno zgodovino, temveč za vse Slovence. Nenazadnje so nekateri sogovorniki primerjali spreminjanje meje v Libeličah z osamosvojitvijo Slovenije, ko so se na tem prostoru spet odvijali vojaški spopadi z jugoslovansko vojsko, v katerih je Slovincem z vztrajnostjo in požrtvovalnostjo uspelo ubraniti meje nove države.

Po analizi ankete se strinjam, da so prednosti spletne ankete v enostavnosti izvedbe v času in geografsko, saj so bili podatki zbrani hitro. Pomanjkljivosti sem že navedla ob analizi.

Odzivnost dijakov na gimnaziji v Celovcu je bila nizka, anketo so reševali prostovoljno v prostem času in ne med poukom, kot v Sloveniji, nekaj anket je bilo delno izpolnjenih. Zavedam se, da vzorec celovških dijakov ni reprezentativen, a sem jih kljub temu vključila v primerjavo. Ugotovila sem, da celovski dijaki poznajo zgodovinska dejstva o plebiscitu, večkrat uporabijo slovensko ime za kraj v primeru izbire in so enotni, da je dvojezičnih tabel na avstrijskem Koroškem premalo. Vse to priča o njihovi naklonjenosti slovenskemu jeziku in ozaveščenosti o pravicah slovenske manjšine v Avstriji. Dogodke v Libeličah manj poznajo.

Po pričakovanju so več znanja v anketi izkazali dijaki 4. letnika, ki so snov že obravnavali pri pouku. Presenečena sem, da tudi dolenjski dijaki relativno dobro poznajo dogajanje na Koroškem v času plebiscita in po njem. V primerjavi z dijaki, ki živimo bližje severni meji, Dolenjci v veliki večini kraje na obeh straneh meje poimenujejo slovensko. Slednje bi lahko bila posledica oddaljenosti in dejstva, da se z dvojezičnostjo na severni meji v vsakdanjem življenju ne srečujejo. Možno pa je, da bi drugačne rezultate pridobili, če bi preverjali podobna

vprašanja na južni meji. Raziskovanje dvojezičnosti ob vseh slovenskih mejah vezano na naše manjšine v sosednjih državah bi lahko bila tema nadaljnjih raziskav.

Presenečena sem nad skromnim poznavanjem lokalne zgodovine pri koroških dijakih ob meji ter zlasti v Mežiški dolini pogostejši uporabi nemških krajevnih imen. Menim, da bi morali zgodovino svojega kraja in regije bolje poznati. Splošni učbeniki ne vsebujejo podrobnejšega opisa spreminjanja meje po plebiscitu, kar je na nek način razumljivo. Primer Libelič je velika izjema v slovenski zgodovini, zato si zasluži omembo vsaj v ustnem podajanju snovi, kar se po zagotavljanju profesorjev zgodovine v naši regiji izvaja, saj v obravnavo bojev za severno mejo praviloma vključujejo tudi priključitev Libelič h Kraljevini SHS leta 1922.

Osnovno šolo sem obiskovala na Ravnah na Koroškem in spomnim se, da nam je učiteljica pri pouku zgodovine v 9. razredu pripovedovala o Libeličah, o prestavljanju mejnega kamna, o desetih plebiscitnih zapovedih za Slovence in drugih propagandnih sporočilih. Zdaj razumem, da nam je več o dogodkih povedala zato, ker smo doma na Koroškem in je to del naše lokalne zgodovine.

5. 1 Vrednotenje hipotez

V nalogi sem iskala potrditve za tri hipoteze.

Prvo hipotezo, da **danes le redki dijaki poznajo vlogo Libelič in njenih prebivalcev v boju za spremembo slovenske meje po Koroškem plebiscitu**, sem potrdila. Dijaki so seznanjeni z izidom plebiscita, manj pa poznajo dogodke v Libeličah.

Pisni in ustni viri so dokaz, da **narodna zavest vpliva na interpretacijo zgodovinskih dogodkov** ter na ta način tudi še po sto letih obremenjuje približevanje zgodovinski resnici ob narodnostni meji. Tudi to hipotezo sem potrdila.

Tretjo hipotezo, da se **slovenske besede na obeh straneh severne meje izgubljajo (ob možnosti izbire večkrat izberemo nemško ime)**, sem z anketo delno potrdila. Izbor zaprtih vprašanj je dijakom dal možnost ugibanja.

Sogovorniki na avstrijski strani so v intervjuju poudarili, da se število slovensko govorečih družin zmanjšuje, veliko družin se je asimiliralo v nemško govorečo skupnost, ker je to za njih ekonomsko in socialno enostavneje. Na srečo pa ostaja peščica ljudi v slovenski manjšini, ki s svojimi prepričanji ohranja slovenski jezik, dvojezičnost in se borijo za pravice na mnogih področjih.

Več sogovornikov je poudarilo, da je ločenost narodov ob članstvu Slovenije in Avstrije v Evropski uniji manjša. Odprle so se nove možnosti meddržavnega sodelovanja na turistično-kulturnem področju.

100. obletnica priključitve Libelič k matičnemu narodu je dobra priložnost za obuditev zgodovinskega spomina, ki velja za vezivo naroda. Libeličani tudi danes na različne načine, kulturno, turistično in zgodovinsko, utrjujejo svoje mesto v državi. Nastajajoča posodobljena razstava v plebiscitnem muzeju v Libeličah je nova priložnost, ki bo pomagala h krepitvi zgodovinskega spomina.

V obdobju po plebiscitu so se odnosi med prebivalci sosednjih držav zaradi meje precej zaostri. V kasnejših letih so na odnose vplivali tudi različni politični sistemi. Z osamosvojitvijo Slovenije in vstopom v Evropsko unijo so se pogledi na mejo, medosebno spoštovanje in sodelovanje začeli spreminjati na bolje. Na to so me opozorili tudi moji slovenski sogovorniki na avstrijskem Koroškem. Odprte evropske meje mladim danes nudijo možnost izbire, v zadnjih letih se vedno več mladih za študij odloča v tujini, tudi v sosednji Avstriji. Prav tako se je povečalo število Slovencev, ki so se v Avstriji zaposlili.

Ali se nam zgodovinska resnica na primeru Libelič izmika?

Zgodovinska resnica se spreminja, na spremembe pomembno vplivajo razmere v družbi, osebni in širši družbeni dejavniki.

Ob zgodovinskih dejstvih, ki so zapisana v pisnih virih, ob materialnih dokazih, domačini preteklost ohranjajo z anekdotami, pripovedovanji, zgodbami, ki jih prenašajo med generacijami. V Libeličah je še danes čutiti veliko mero narodne zavesti, še 100 let kasneje so ponosni na svojevrstno zmago v obdobju plebiscita, na spremembo meje in mesto v samostojni Sloveniji.

Za razumevanje in proučevanje zgodovine so zgodbe, ki se širijo med ljudmi in s tem iz generacije v generacijo, velikega pomena. Tudi meni so se najbolj vtisnili v spomin pogovori z ljudmi na obeh straneh meje. Tako sem z osebnimi stiki ohranila nekaj spomina na dogajanje pred 100 leti.

Ob zaključku raziskovalne naloge sem prepričana, da se zgodovinska resnica na primeru Libelič tudi v naslednjih stotih letih ob vseh spremembah v družbi ne bo izgubila. Narodna zavest in ljubezen do slovenskega naroda je v Libeličah še kako živa.

Zgodbe in spomini so vzpodbuda tako strokovnjakom kot ljudem v Libeličah, ki skrbijo za svojo muzejsko zbirko in z njo preprečujejo, da bi zgodovinska pozaba načela naše korenine.

Možnosti nadaljnjih raziskav vidim v spremembi ankete v anketo odprtega tipa ter izvajanje ankete na naključnem vzorcu ljudi v koroški regiji. Mojo raziskovalno nalogo bi obogatila tudi pričevanja drugače mislečih na avstrijski strani. Lahko bi se poglobljalo tudi v dvojezičnost ter manjšinsko problematiko ob vseh slovenskih mejah.

6 VIRI IN LITERATURA

6. 1 Viri

6. 1. 1 Ustni viri

- HUDL, Jožko [ustni vir]. Pliberk, 2. marec 2022.
- KOS, Marjan [ustni vir]. Slovenj Gradec, 24. januar 2022.
- LINASI, Marjan [ustni vir]. Slovenj Gradec, 24. januar 2022.
- LOGAR, Jokej [ustni vir]. Žvabek, 2. marec 2022.
- ZALSENIK, Adrijan [ustni vir]. Libeliče, 12. december 2021.
- PIKO, Milan [ustni vir]. Spletna aplikacija Zoom, 2. marec 2022.

6. 1. 2 Časopisi

- *Bach bei Lavamünd*. Unterkärntner Nachrichten, 8. december 1923, letnik 37, št. 49.
- *Jutri je druga obletnica koroškega plebiscita....* Jutro, 10. oktober 1922, letnik 3, št. 240.
- *K šolskemu vprašanju slovenske manjšine v Avstriji*. Koroški Slovenec, 26. april 1922, letnik 2, št. 17.
- *Kärntner Landtag*. Kärntner Bauernbote, 7. oktober 1922, letnik 30, št. 41.
- *Koroška izgubljena?*. Ptujski list, 17. oktober 1920, letnik 2, št. 42.
- *Koroško*. Jugoslavija, 16. februar 1922, letnik 5, št. 88.
- *Košček koroške zemlje osvobojen*. Koroški Slovenec, 11. oktober 1922, letnik 55, št. 231.
- *Libeliče*. Koroški Slovenec, 15. marec 1922, letnik 2, št. 11.
- *Libeliče*. Koroški Slovenec, 29. november 1922, letnik 2, št. 48.
- *Narodni praznik v osvobojenih Libeličah*. Tabor, 3. oktober 1922, letnik 3, št. 223.
- *O nasilju na Koroškem*. Straža, 21. april 1922, letnik 14, št. 47.
- *Osvobodilna slavnost v Libeličah*. Jutro, 3. oktober 1922, letnik 3, št. 234

- *Poročila z dežele*. Nova pravda, 7. oktober 1922, letnik 3, št. 40.

- *Zum 10. Oktober 1922*. Unterkärntner Nachrichten, 7. oktober 1922, letnik 36, št. 40.

6. 1. 3 Avdio-vizualni viri

- LINASI, Marjan. 2020. *Na prevratu: jugovzhodna Koroška 1918-1920* [dokumentarni film]. Koroški pokrajinski muzej. Slovenj Gradec: KPM.

6. 1. 4 Spletni viri

- Koroški pokrajinski muzej. *Koroški plebiscit*. [Citirano: 29. januar 2022; 14:46]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/razstave/koroski-plebiscit/>.

- KOS GNAMUŠ, Petra. *97 let od koroškega plebiscita, ki so se mu uprli v Libeličah : Libeličani so si izborili priključitev k domovini* [prispevek online]. [Datum zadnjega popraviljanja 8. oktober 2017; 14:59], [citirano 16. marec 2022; 9:47]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.rtvsl.si/kultura/drugo/97-let-od-koroskega-plebiscita-ki-so-se-mu-uprli-v-libelicah/434611>.

- POLANC, Urška. 2022. *Obiskali smo Libeliče: "Mi ne govorimo, ampak 'mornjemo', in se ne pogovarjamo, ampak se 'prauhamo' [reportaža online]. [Datum zadnjega popraviljanja 5. februar 2022; 6:15], [citirano 17. marec; 10:19]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.vecer.com/v-soboto/reportaza-libelice-mi-ne-govorimo-ampak-mornjemo-10269221>.*

- *Senžermenska pogodba* [online]. 2012. [Datum zadnjega popraviljanja 29. julij 2012], [citirano 13. marec; 13:57]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zgodovina.eu/slovenci/koroska/senzermen_pog.htm.

- SSKJ. *Nemčur* [online]. 2014. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. [Citirano 12. februar 2022; 12:13]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://fran.si/iskanje?View=1&hs=1&Query=nem%C4%8Dur>.

- *Sto let senžermenske pogodbe* [online]. 2019. [Datum zadnjega popraviljanja 10. september. 2019], [citirano 13. marec 2022; 13:32]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.nsk.at/aktualno_aktuell/detail/sl/sto-let-senzhermenske-pogodbe.

- Wikipedija. *Koroški Heimatdienst* [online]. [Datum zadnjega popravljajanja 1. april 2020; 18:53], [citirano 2. februar 2020; 15:02]. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Koro%C5%A1ki_Heimatdienst.

- Wikipedija. Libeliče [online]. [Datum zadnjega popravljajanja 20. junij 2021; 22:16], [citirano 17. januar 2022; 19:16]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Libeli%C4%8De>.

6. 1. 5 Slikovno gradivo

- *Gasilska brizgalna v Libeličah*. Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

- Grb KS Libeliče [online]. [Citirano 8. februar 2022; 17:56]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.libelice.si/>.

- *Kako do nas!* [zemljevid online]. [Citirano 1. februar 2022; 14:39]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.libelice.si/>.

- *Kmečka zbirka*. Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

- Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika. *Pogled na Libeliče leta 1903* [online]. [Datum zadnjega popravljajanja 3. julij 2015; 10:51], [citirano 16. marec 2022; 11:24]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kamra.si/mm-elementi/pogled-na-libelice-leta-1903/>.

- *Mejni prehod Libeliče*. Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

- Narodna univerzitetna knjižnica. 1920. *Mi koroški pauri volimo 10. oktobra zeleno!* [Datum zadnjega popravljajanja 21. september 2009], [citirano 16. marec 12:08]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-3EUAUX7/?query=%27keywords%3dkoro%c5%a1ki+plebiscit%27&pageSize=25>.

- *Narodni praznik v osvobojenih Libeličah* [naslovnica časopisa]. Tabor, 3. oktober 1922, letnik 3, št. 223.

- *Naselje* [online]. [Citirano 5. februar 2022; 20:50]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.libelice.si/predstavitev/naselje-2/>.

- *Plebiscitno območje na južnem Koroškem* [skenirano gradivo]. GABRIČ, Aleš, in REŽEK, Mateja. 2011. *Zgodovina 4 : učbenik za 4. letnik gimnazije*. 1. izd., 1. natis. Ljubljana : DZS. ISBN 978-961-02-0179-3.

- *Staro župnišče s plebiscitnim muzejem, črno kuhinjo in staro učilnico*. Leoni Jošt, osebni arhiv, posneto dne 6. marec 2022.

- *Unterkärntner Nachrichten* [naslovnica časopisa], 8. december 1923, letnik 37, št. 49.

- *Zemljevid izgubljenih in pridobljenih območij* [skenirano gradivo]. ACHS, Oskar, et al. 1993. *Zeiten Völker Kulturen 3 : Lehr- und Arbeitsbuch für Geschichte und Sozialkunde : 4. Klasse der Hauptschulen und der allgemeinbildenden höheren Schulen*. 2. izd. Dunaj : ÖBV Pädagogischer Verlag. ISBN 3215068834.

6. 2 Literatura

- ACHS, Oskar, et al. 1993. *Zeiten Völker Kulturen 3 : Lehr- und Arbeitsbuch für Geschichte und Sozialkunde : 4. Klasse der Hauptschulen und der allgemeinbildenden höheren Schulen*. 2. izd. Dunaj : ÖBV Pädagogischer Verlag. ISBN 3215068834.

- BERZELAK, Stane. 2007. *Zgodovina 2 za tehniške in druge strokovne šole*. [Učbenik za tehniške in druge strokovne šole]. 6. izd. Ljubljana : Modrijan. ISBN 978-961-6183-57-4.

- GABRIČ, Aleš, et al. 2013. *Koraki v času 9 : Učbenik za zgodovino v 9. razredu osnovne šole*. 1. izd., 1. natis. Ljubljana : DZS. ISBN 978-961-02-0347-6.

- GABRIČ, Aleš, in REŽEK, Mateja. 2011. *Zgodovina 4 : učbenik za 4. letnik gimnazije*. 1. izd., 1. natis. Ljubljana : DZS. ISBN 978-961-02-0179-3.

- GROBELNIK, Ivan, in VOJE, Ignacij. 1983. *Zgodovina 3*. 1. natis. Ljubljana : DZS.

- KMECL, Matjaž. 1993. *Zakladi Slovenije*. 5., prenovljena izdaja. Ljubljana : Cankarjeva založba. ISBN 86-361-0844-6.

- KOS Lojze, in HUDEJ, Pavel. 1982. *Libeliče 1920-1922*. S. l. : s. n.

- KOS, Viktorija, et al. 2004. *Libeliče*. Libeliče : Kulturno prosvetno društvo.

- LINASI Marjan, in KOS, Marjan. 2020. *Koroški plebiscit : jugovzhodna Koroška v prevratnem času 1918-1920*. Slovenj Gradec : Koroški pokrajinski muzej. ISBN 978-961-94347-4-1.

- LOGAR, Engelbert. 1994. *Vsaka vas ima svoj glas. Zv. 7, Libeliče : koroške ljudske pesmi iz Libelič na Koroškem*. Celovec ; Ljubljana ; Dunaj : Mohorjeva založba. ISBN 3-85013-320-6.

- MIKUŽ, Metod. 1967. *Zgodovina za četrti razred gimnazij*. Ljubljana : DZS.

- REPE, Božo. 2005. *Sodobna zgodovina : zgodovina za 4. letnik gimnazij*. Prenovljena in dopolnjena izd. Ljubljana : Modrijan. ISBN 961-241-046-1.

7 PRILOGE

Priloga 1: anketa za dijake

Pozdravljeni!

Sem Leoni, dijakinja 3. letnika Gimnazije Slovenj Gradec in pripravljam raziskovalno nalogo z naslovom "KAKO SE NAM IZMIKA ZGODOVINSKA RESNICA?" V tej anketi bi rada preverila tvoje poglede na koroški plebiscit, priključitev Libelič k matični domovini ter današnje obmejno dogajanje. Vprašalnik ti bo vzel od 5 do 7 minut časa.

Hvala za sodelovanje 😊

Katero šolo obiskuješ?

- Gimnazija Slovenj Gradec
- Gimnazija Ravne
- Gimnazija Celovec
- Gimnazija Novo mesto

Kateri letnik obiskuješ?

- 3. letnik
- 4. letnik

Kaj so si želeli podporniki programa Zedinjene Slovenije?

- Samostojno državo Slovenijo
- Skupno kraljevino Slovenijo v okviru Avstrijskega cesarstva s svojim jezikom
- Priključitev v združeno Nemčijo
- Samostojno kraljevino Slovenijo izven Avstrijskega cesarstva

Kaj pomeni beseda plebiscit?

- Volitve v državni zbor
- Neposredno odločanje volivcev o ustavi ali drugem vprašanju, pomembnem za skupnost
- Ljudsko glasovanje prebivalcev določenega ozemlja o njegovi priključitvi k določeni državi

H kateri državi so pripadali Slovenci južno od Drave v času koroškega plebiscita?

- Socialistični federativni republiki Jugoslaviji
- Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev
- Kraljevini Jugoslaviji

Kako so na plebiscitu glasovali v coni A?

Cona A je pokrivala južne dele Koroške, kjer je bilo prebivalstvo v večini slovensko govoreče, središče so imeli v Velikovcu.

- Večinsko za Avstrijo
- Večinsko za skupno jugoslovansko državo

Katera ozemlja so po koroškem plebiscitu pripadla k Avstriji?

Možnih je več odgovorov.

- Mežiška dolina
- Dolina Roža in Podjune
- Celovška kotlina
- Rateče

Zakaj so pri dokončni vzpostavitvi severne meje pomembne Libeliče?

- Libeličani so pregnali Avstrijce iz vasi.
- Libeličani so prestopili v vojsko in se borili proti Avstrijcem.
- Libeličani so s premikanjem mejnega kamna jasno izražali svojo nestrinjanje in nezadovoljstvo s priključitvijo Avstriji.

Katero obletnico priključitve Libelič k matični domovini praznujemo letos (2022)?

- 90
- 120
- 100
- 80

Katero avstrijsko mesto je Labot?

- Leutschach
- Grablach
- Loibach
- Lavamünd

Kako v vsakdanjem pogovoru rečeš naslednjim krajem?

Označi eno možnost pri vsakem kraju.

Bleiburg / Pliberk

Villach / Beljak

Völkermarkt / Velikovec

Klagenfurt / Celovec

Leifling / Libeliče

Kaj meniš o številu dvojezičnih krajevnih napisov v avstrijskem delu Koroške?

Trenutno je dvojezičnih krajevnih napisov:

- Občutno premalo
- Nekoliko premalo
- Ravno prav
- Nekoliko preveč
- Občutno preveč

Tvoji odgovori so shranjeni. Hvala za sodelovanje!